

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

qua nostra libertas ab omni extrinseca incurfione tutaretur, apportauit, nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodò ecclesiæ, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, aduexit, uidelicet ut qui literarum lectione non possent, opera Domini & Saluatoris nostri per ipsarum contutum discerent imaginum.

Qui in his & huiusmodi rebus ideò tam plura laborare studuit, nè nobis sic laborandi remaneret necessitas: ideò toties transmarina loca adiit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes, intra monasterij claustra quiescere, & cum secura libertate Christo seruire queamus. Qui etiã cum corporis infirmitate corripere, premereturq; acerbius, semper interim debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didicerat, docueratque, regulis seruandis, semper de Ecclesiasticis obseruationibus, quas per omnes ciuitates & maximè Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se iustrasse iuuenem meminit, loqui & iterare, delectabile habebat. Sic longis virtutum studijs exercitatus, longo insuper anno semper infirmitatis martyrio excoctus, post centupla gratiæ præsentis munera ad vitam transiit æternam.

Feliciter
exit ex hac
vita.

Vndè necesse est, fratres charissimi, ut tanquàm boni filij, & tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus seruare curemus, neque vlla nos à vestigijs tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra reuocet: quatenus & ipsi, qui carnales affectus substantiamque reliquimus terrenam, qui vxores ducere ac filios procreare, angelicæ conuersationis amore fastidiuimus, augente spiritalium virtutum merito, & in præfenti centuplum accipere de societate sanctorum, & in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam: Præstante gratia redemptoris nostri, qui viuit & regnat cum patre in vnitæte spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM HERMYLI ET STRATONICI, AVTHORE
Simeone Metaphraste.

Impio imperante Licinio, & magnum adhibente studium, 13. IANVAR.

ut idola honorarentur sacris & sacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Christianis, ciuitatesque propter ipsos indagabantur, & regiones vicique & agri curiosè perquirebantur: & quicumque Christianum vnum deferebat ad Imperatorem, videbatur is esse ei benenolus, & dignus maximis honoribus. Quocirca & ipse, & quicumque ei suberant, hac in re magna utebantur diligentia: cum ille quidem varijs dijs, hi verò Imperatori gratificarentur impio & scelerato. Ad hunc ergò Licinium aliquando in sublimi sedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: Est, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi, qui diu quidem abhinc obseruat & colit ritus Christianorum: deos autem & te subsannat & nihili facit ò Imperator. Hęc cum audisset Licinius, non distulit nec protelauit: sed ijs, qui aderant, statim iussit, ut eum vbicumquè esset comprehenderent, & ad tribunal adducerent. Atque illi quidem cum in omni loco scrutati essent, & eum alicubi orantem, & sanctas manus tollentem comprehendissent, ei significat iussum Imperatoris. Is verò statim alacer alacres est secutus, nihil ignauum nec molle ad spectu præ se ferens: quibus ex rebus manifesta fit animæ affectio: sed gaudens potius & magna repletus lætitia, quòd est propter Christum passurus.

Persecutio
atrox sub
Licinio.

Hermylus
comprehenditur.

Ille verò, Responde, inquit, & apertè significa, an te Christianum fateris esse, sicut audiui. Hic verò, Non solum hoc, inquit, cum præclara sententia & voce confiteor: sed etiam, quòd Deo, qui sub visum non cadit, sum consecratus: & ei assisto, ut qui illius factus sum Diaconus. Imperator autem volens se ostendere vrbatum, & valdè ingeniosum, Ergò te, inquit, dijs diaconum, hoc est, ministrum exhibe. Martyr autem in risum vertens eius promptum & versatile responsum: Vidèris, inquit, mihi esse surdus ò Imperator, aut etiam stultum agere. Dixi tibi me ministrare Deo, qui non cadit sub aspectum: Non autem horum, qui videntur, aut potius ne videntur, esse Diaconum, quos

Eius præclara confessio.

tridet Tyrannum.

quos ipse, vt qui fallaris, perindè ac deos colis: cùm sint lapides & ligna omninò inania ma, & furda opera manûs humanæ, & quæ ijs, qui sapiunt, sunt potiùs ridenda quàm adoranda. Non tulit Imperator dicendi libertatem, sed statim quibusdam instrumentis æneis, ad sumendum supplicium cõfessis, iubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hæc proclamare: Nè sis lingua nimium profusus, ô Hermyle: honora Imperatorem, dijs sacrificia, & liberare à supplicio. Is autem, etiamsi sic verberaretur, perindè ac si nihil subiret molestum, contrà Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem, vt qui dubij perplexiq; esset animi, & planè victus: & ideò non secus ac ij, qui sunt pusilli & abiecti animi, ex ira inferret supplicium. Deindè etiam clariore voce vtens: Plagas, inquit, quæ nunquam desinunt, & diuinas manus experieris, quòd eo, qui te fecit, relicto, furdis & mutis dijs attendis: & quod est grauius, aliorum velut à saluti inuidens, contendis ad eundem trahere interitum.

Magna eius in supplicij libertas.

Truditur in carcerè.

Pfal. 117.

Pfal. 79.

Postquam autem visum est Imperatori sufficere supplicium, & ira aliquid remisit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, & tres dies iussit in eo manere, Fortasè, dicens, ducetur poenitentia vanæ suæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, psallebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi caro. Iam autem ingrediens custodiam, Qui pascis Israël, dicebat, attende, qui deducis tanquam ouem Ioseph: Qui sedes super Cherubim, manifestare, & veni ad nos seruandos. Sed sic quidem martyr, & sic quæ erant graua & molesta, propter Christum pati voluit. Christus autem quomodò se habuit? Num famulum contempsit? Num illo patiente, neglexit ipse consolationem? Et quomodò fuerit hoc nostri Dei, benignitatisq; & clementiæ, quæ omnem superat cogitationem? Non ergò defecit opem ferens, sed etiam incitauit ad animi fortitudinem, & ad eum Angelum mittit consolatorem, dicentem: Hermyle, esto bono animo, & noli timere: loquere, & noli tacere. Decerta, & noli timere, Mox enim vinctus tyranni machinas, & desuper ferres præclaram coronam martyrij. Sic Deus armat potiùs aduersus tyrannum, qui nõ apæret. Sic accingit virtute, & docet quidè manus ad bellum, dat arcum autem æneum: Ponit brachia & clypeum salutis.

Angelus eius confortat.

Pfal. 17.

Post tertium certè diem, cùm tribunal ascendisset Licinius, protinùs diuino adducto Hermyle, Num modò, inquit, statuisti dijs sacrificare, & ab imminentibus terroribus, minisque & periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, & eadem rursus te cepit amentia? Ad hæc fortiter admodum Christi miles, & prodignitate eius, qui illum armauerat: Semel, inquit, dixi tibi, ô Imperator, & oportet contentum prioribus, de iisdem non mouere ampliùs. Est enim mihi Deus in cælis, cui soli viuo, & cui mox me ipsum hostiam offerre propero: & à quo spero maximum venturum auxilium. Videã ergò, inquit Imperator, an is, qui cælos habitat, satis tibi afferet auxilij. Statimq; iussit, & viri sex raptim, quod iussi fuerant, exequentes, viri manibus robusti, immites & crudeles animo, cædem & furorem spirantes, cùm humili martyrem extendissent, virgis cædebant crudelissimè. Atque illi quidem sic faciebant, mortali regi seruietes. Martyr autem perindè ac si nihil haberet commune cum carne, quæ sic patiebatur, neq; dolorum vllum sensum caperet, quietè perseuerabat in oratione, & Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Constantia eius.

Cæditur virgis.

Domine Deus meus, qui propter me sub Põtio Pilato flagella & plagas tolerasti, ipse me rursus propter te patientè confirma, vt possim cursum præsentem perficere, vt cùm socius fuero perpeffionis, dignus quoquè sim, qui splendoris efficiar socius. Et talis quidem fuit eius oratio, vox autem protinùs audita est desuper, dicens: Amen, Amen Hermyle, Post tres dies liberaberis à præsentibus molestijs: Præclaras autem & magnificas accipies præsentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam & animi fortitudinem: licet illis aut magnum incussit timorem: omnesq; repenti in terram procidentes, tremebant & trepidabãt, adeò vt nec ipse Imperator, nec vlli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, sed omnes ex æquo moti fuerint: etiamsi ille præ impietate cæcutiès & grauissimè furens, noluerit intelligere vt benè ageret: nec vitium est auersatus, vt dicam cum diuino Dauide, nec vllam eius, qui hæc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam: sed in carcerem rursus obscurum & tenebricosum lucisque expertem tradidit martyrem.

Cælitus cõfirmatur.

Pfal. 35.

Reducitur in carcerè.

Sed mentem adhibere oportet orationi, & Dei sapientiæ arcanum intelligere. Hinc enim

enim proficiscitur id, quod est orationis iucundissimum, & est athletæ coniuncturum commilitonem. Is enim, cui in custodiam fuerat sanctus creditus, & qui curam gerebat carceris, erat ei valdè amicus & familiaris. *Quis hic est? Stratonicus ille sapiens, qui videbatur quidem eadem sentire quæ amicus, & esse in religione eiusdem sententiæ: nondum autem audebat pietatem liberè profiteri. Neque Ioseph occultam superauerat disciplinam: se amici tamen misereri, & eius ægrè ferre cruciatus, ostēdit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præsentia dicere differamus. ea enim persequitur oratio, quæ ad diuinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abrumpi consequentiam. Martyri ergò Hermylō ingredienti carcerem, hæc opportunè canebantur & prudenter: Dominus illuminatio mea & Saluator meus: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropinquant super me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulant me & inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersus me castra, non timebit cor meum. Si infurgat aduersus me bellum, in hoc ego sperabo. Sic dixit: & statim lux mirabilis desupèr in ipsum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: & vox rursus illinc est audita, iubens athletam bono esse animo: & psalmum similiter confirmans, & sicut erat ei pollicitus, post tertium diem finem esse venturum.*

Sequenti autem die cùm procedendum esse significasset Licinius, & præsedisset in tribunali, proclamari iussit per præconem, vt duceretur Hermylus. Ille verò læto animo ductus est, lætis oculis, & cor habens plenum lætitiæ. externus enim adpectus hoc apertè significauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & veluti sanctum apertè ludificans, Agè, inquit, quàm tibi conducibilis fuit illa obscura custodia? Quomodò hoc, quod intercessit, spatium tibi reuerà attulit aliquam sententiæ mutationem, & persuasit illis cedere Imperatoris, & dijs reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opus erit tormentis aduersus tantam tui cordis duritiem? Martyr autem, Mihi quidem, inquit, terrum illud & tenebricosum domicilium magnam lucem conciliauit: & nunc mea versatur anima in tranquillitate, & voluptate, & inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi spem bonam porrigit. Ego autem valdè miror, quemadmodum quæ in te habitât tenebræ, nullam suscipiunt mutationem: sed semper profundæ & cœcetræ insident tuis animæ oculis, quæ nequaquam sinunt adspicere veritatem. Cùm tam apertè impietatem Imperatori exprobrasset, Licinius illi vehementer & cum magna respondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, vt videtur, didicisti, nisi solummodò appetere contumelijs: quod quidem est linguæ intemperantia, & animæ audacia, & vt semel dicam, amentia. Sed tamen responde, & dic apertè: Dijs ne sacrificabis, & nobis cedes sic imperantibus, an te vt oportet vt mereris? Christi autem martyr Hermylus: Habes, inquit, responsa ô Imperator, & nihil ex ijs à nobis amplius audiueris. fac deinceps quod velis, & exequere ea quæ statueris.

His ira percitus Licinius, iubet eum porrectū supinū virgis figura triangulis in ventre verberari. Et erat quidem hoc graue tormētum, & corporibus humanis minimè tollerandum. Anguli enim virgarum, non secus ac quidam enses, carnes vehementer rangebant. Sed athletæ, etiam cùm verberaretur tam immisericorditer, vnum erat solatiū, nempe Christum fixis oculis adspicere. Vnum benignum medicamentum preces, quas ad illū fundebat, quibus plagas iucundè adspergebat, dicens: Domine, ad adiuidum me festina. Ille verò eisdem ei adfuit, & faciens vt ferret dolores facilius, & annunciāns eius consummationem. Imperator igitur, vt qui esset iritatus eò quòd non pareret, & egregiam illam athletæ pro pietate constantiam, existimaret esse suæ contemptum potētiam, manebat adhuc puniens, & vi eum esse persuasurum arbitrans. Quocirca iussit eius ventrem perfodi aquilarū vnguibus, donèc suis, inquit, oculis sua videat intestina. Propter quæ dixit martyr: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Sicut ex adipe & pinguedine repleta est anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum. Et hæc quidem sic. Quæ autem sunt deinceps consecuta, quomodò?

In animo quidem habebat tyrānus eum rursus dare in custodiam, vt eum rursus puniret acerbis. Egregius autem Stratonicus (iam enim postulat oratio, vt ad finem deducam promissum) cùm videret Hermylum sic patientem, nec ei posset omninò opem ferre, faciebat id quod poterat: amici miserebatur, & acerbum dolorem capiebat, vultusque eius conciderat, & ex eius oculis guttatim profluebant lachrymæ. Quo factum est,

Stratonicus
clām Chri-
stianus.

Psal. 26.

Iterum di-
uinitus an-
nuntiat.Crudele
martyris
supplicium.Preces, me-
dicina do-
lorum.

Psal. 83.

Psal. 62.

Stratonicus
multum
dolet eius
cruciatu.

est, vt cum sic se haberet, nō potuerit latere: sed cum quidam ex commilitonibus eum tristem vidissent & mœrentem, & causam rei deprehendissent, ad Imperatorem accedentes, Stratonicus, inquit, ô Imperator, Stratonicus custos carceris, apertè ostendit se erroris & Christianismi societatem habere cum Hermyle. Videtur enim eius misereri, & eius causa in animo magnum dolorem concipere. Ille verò cum statim accessisset Stratonicū, rogauit an esset amicus Hermyle. Discipulus autem veritatis, minime est mentitus, nec sustinuit ignauam & pusilli abiectique animi pietatem apud se occultare. Sed tempus esse arbitratus, vt hæc Dei ociosa cognitio prodiret ad opus, & magnum sibi pararet fructum per confessionem, se esse amicum Hermyle & Christianum protinus est confessus, & eos, qui colunt simulacra, magne condemnat ignorantis. Timeo enim, inquit, ego solum Deum, qui fecit celum & terram.

Stratonico
liberè Christi-
sum profite-
tur.

Flagellatur
atrocissimè

Ad hæc mouetur Imperator, & iubet eum grauissimum subire supplicium. Id autem erat, vt ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque ad eò consequè, donec ipsa vox eum deficeret. Et sic quidè Licinius. Martyr autè etsi esset tot malis implicatus, amicum fixis adspiciebat oculis, & eum vocabat, eoque utebatur ad Christum intercessore, dicens: Hermyle, ora pro me Christum, vt eum erga ipsum firmam ac stabilem seruauero confessionem, possim facile superare Tyranni insidias. Interim autem ipsum quoque ludificabatur Licinium, cæcis ijs sacrificare prohibens, & veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens: in cuius manus incidere, verè terribilem habet & inuitabilem perfectumque interitum. Licinius autem cum vidisset sanctum Stratonicum satis saucium, parit eum amplius punire: non quòd humana mens & clemens animus eum moueret ad misericordiã, sed vt ei locum daret pœnitentiæ, cum eum priùs tormento teruisset. Et idè eum in præsentia tradidit in custodiam. Ille verò etsi esset in custodia, lesum ducebat suam esse consolationem, & cum eo per preces colloquebatur: Domine, dicens, nè memineris nostrarum antiquarum iniquitatum. Fer nobis opem, Deus seruator noster: propter gloriam nominis tui. & simul vox diuina est consecuta, dicens: Cursum consummauistis, fidem seruastis. Deceterò vobis est reposita corona iustitiæ, quam cràs accipietis.

Ducitur in
carcerem.
Psal. 78.

Cum autem iam esset dies, adductum Hermylum rursus interrogauit Licinius, an dijs sacrificaret. Ille autem: Eadem que prius, inquit, ô Imperator, do tibi nunc responsa. Quamobrem vre, puni, scinde, fac quicquid tuo infederit animo. Didici enim non timere ab ijs, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hæc cum audiisset Imperator, & desperasset fore omninò, vt sanctum in aliam traduceret sententiam, eum suspendit in ligno. & iubet eum vehementer scindi. Sed etsi eius carnes tam acerbè scinderentur, non ignorabat, vndenàm esset salus iustorum, nempe quòd à Domino, & quòd est eorum defensor in tempore afflictionis. Et idè esto mihi adiutor Domine & redemptor, dicebat assidue, & perindè ac si videretur aliquem desuper audire dicentem, Noli timere: sum enim tecum, & Deus tuus ego sum. Veritus ergò Licinius, & ex audicione veluti conturbatus, ex ligno deducit martyrem, & cum eodem, vt in llo fluuio intereat, iubens vt in eum iaceretur: stultus fortassè arbitratus, quòd sic passus Hermylus omninò interiret, & nec venerabilis quidè eius corporis futura esset inuentio. Ad ipsum autem adducto Stratonico, visus est suggerere & admonere ea, que essent vtilia. Crede, inquit, mihi ô miser, crede, & dijs velis sacrificare, nè tu eadem quoque patiaris, quæ amicus, & ambo subeatis eandem pœnam inobedientiæ. Respondens autem Stratonicus, Reuerà, inquit, miser fuerim, si tibi parens, cum ille sit mortuus propter Christum, ipse velim viuere. Licinius autem, Quid ergò? Vis mori cum Hermyle? Maximè quidem, inquit diuinus Stratonicus. Etenim, inquit, si oportet amicos communes habere calamitates, oportet omninò eos quoque bonis frui communiter. Quid autem nobis fuerit iucundius aut preciosius, quàm pati propter Christum? Propter quæ cum desperasset Imperator fieri posse, vt persuaderet Stratonico, similem quoque in eum fert sententiam, & eodem sine vtrunque condemnat: quos etiã reuerà par finis excepit, communisque beatitudo & exultatio.

Hermyle
corpus scin-
ditur.
Psal. 56.

Constantia
inuicta
Stratonici.

Lucæ 2.

Merguntur
in flumen
martyres.

Ad mortem itaque ducebantur martyres, dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem est hymnus conueniens ijs, qui sunt bonum aliquod consecuturi: non eorum, qui deducuntur ad mortem, aut ad aliquam aliam causam tristiciæ. Postquàm autem iam peruenissent ad fluuium, in rete iniecti ab

ab ijs, quibus hoc datum erat negocium, transmittuntur in profundum. Cùm suscepisset autem fluius corpora sanctorum, & quanto oportuit fluento esset sanctificatus, ea rursus tradit manibus fidelium: vt qui talem, vt arbitror, thesaurum apud se diutius abdere non sustinisset, & tanti boni iactura afficere Christianos, cùm prima eorum non apparuisset bonitas. Tertio ergò die postea, visa sunt corpora martyrum: in quæ cùm incidissent quidam viri pii, & quorum erat officium venari corpora sanctorum, & ea optantibus manibus piè ac religiosè suscepissent, & sacros hymnos cecinissent, & quæcumq; mos est Christianis, peregissent in quodam loco, qui octodecim stadijs abest à ciuitate Singedone, ea simul deponuat, vt eis essent omnia communia & amica: in Christum confessio, in carcere habitatio, in flumine demersio, supernæ gloriæ cõsecutio, in vno loco corporum depositio: gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Nota hic
Ecclesiasti-
cos erga sus-
nera ritus.

VITA S. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI,
AVTHORE FORTVNATO, TVNC ADHVC PRE-
sbytero, Prefatio.

Domino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascensio papæ, Fortunatus. Religiosi pectoris studio sollicitante commonitus, papa beatissime, diuinis in actibus cùm sacri conuersatione propositi iugiter exercitaris intentus, & intendis exercitandus: vt facile sit perspicuum, ad culturam Ecclesiasticæ disciplinæ & fuisse te genitum, & esse prouectum; cùm irrefragabiliter veteris dispositionis catholici dogmatis fundamenta custos obseruas, & ad ædificationem plebis amantissimæ, veluti bonus instructor, adijciendo aliquid, culmen fabricæ continuare festinas, non sine timore diuino. Cuius operis amore præuentus, me dignatus es perurgere, quò de actibus sacratissimi viri Hilarij confessoris, qui te ab ipsis cunabulis ante sua vestigia, quasi peculiarem vernulam, familiariter enutriuit, vt impensi muneris vel verba rependerem, & si non plenè, vel quædam ex parte complexa perstringerem: quatenus dum gregis auribus vox quodammodò & vita pastoris antiquissimi resonaret, & ille probaret ministerium, & ipse tuum non celares affectum. Sed cùm me ingenij breuitatem mensuro, ad eò beati Hilarij immensitatem fortem cognosco, vt penè mihi videatur æquale, tam istud posse dicere, quàm digito cælum tangere: præsertim quod etiam beati (vt audio) Hieronymi torrens illud eloquium recusauerit attentare, qui huic materiei se imparè eatenus iudicauerit, vt taceret. Ego verò, cui nullius scientiæ irrigua fluenta succurrunt, quem vix sillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte respirans: qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarij, & Nilum Hieronymi, siccos velim cursus extendere, cùm de illo etiam doctissimi viri quicquid dicere potuerunt, minus est quàm meretur? Et cùm virum sanctissimum consultius mihi sit mirari quàm loqui, æquabilis fuerat hæc beato Ambrosio de fratre scribenda mandare, cui verba virtutibus coniuncta florebant. Tamen etsi cum mea verecundia vobis quidem obedientiam, & illi impendo, de quo non dignè loquor, forsasè iniuriam: sed concedi per veniam credimus, quod deuotione peccatur. Et nè protracta pagina fastidium potius generet, quàm prouocet auditorem, nunc de eius vita proponamus.

Pascensius
à S. Hilario
enutritus.

I A N V A R I V S.
VITA B. HILARII EPISCOPI.

13. IANVAR.

Patria.

Genus.

Coniunx &
filia Hilarij.Hæreticos
quàm sit
auerſus
adhuc lai-
cus.
Pſalm. 67.Eligitur in
Episcopum.Arrianorū
validiſſimū
oppugnator
eſt.Hæreticorū
verſutia.Cōdemna-
tur exilio.Epiftola il-
lius ad filiā
Abram.

IGITUR beatus Hilarius Picta uorum vr̄bis episcopus, re-
gionis Aquitaniae partibus oriundus fuit. Quae ab Oceano
Britannico ferè millibus nonaginta seiungitur. apud Galli-
canas verò familias nobilitatis lampade non obscurus, im-
mò magis præ cæteris gratia generositatis, nitore pectoris
addito ornatus, quasi refulgens lucifer inter astra processit.
Cuius à cunabulis tantæ sapientiæ primitiua lactabatur in-
fantia, vt iam tunc potuisset intelligi, Christum in suis cau-
sis pro obtinenda victoriâ, necessarium sibi iussisse militem
propagari. Denique coniugem habens & filiam, ita plenitu-
dine Domini venerabiles animos ecclesiasticæ regulæ tradi-

dit informandos, vt adhuc in laicali proposito constitutus, diuino nutu pontificis gra-
tiam possideret: ita seipsum propria disciplina coërebat intentus, quasi futuram spe-
ciem indicans, vt irreprehensibilis in templo Christi præpararetur sacerdos. Nam quod
inter mortales adhuc valdè videtur difficile, tam cautum esse quenquam, qui se à Iudæis
vel hæreticis cibo suspendat: adeò vir sanctissimus hostes catholicæ religionis abhor-
ruit, vt non dicam conuiuium, sed neq; salutatio fuerit cum his prætereunti communis.
Vitabat hæc Dauidico suffultus exemplo, nè cum hæreticis mensam participando, fieret
illi in scandalum. O quæ perfectissimum laicum, cuius imitatores ipsi etiam esse deside-
rant sacerdotes: cui non fuit aliud viuere, nisi Christum cum dilectione timere, & cum
timore diligere. Cuius sequaces, currunt ad gloriam: diuertentes, ad pœnam: credenti
succedunt præmia: recusanti, tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commo-
nens, nunc alios de confessione inæstimabilis sanctæ Trinitatis informans, nunc reli-
quos promissione regni cælestis inuitans, non cessabat in plebem verba veritatis, fructu
fidei redundantia, seminare. Quo cognito de sancto Hilario, quoniam tantum lumen,
& si voluisset, latere non potuit: quippe necessarium, vt alienas tenebras in lucem trans-
ferret: concordante fauore populi, aut potius Dei spiritu proclamante, vir olim myste-
rijs deputatus, aliquando sacris altaribus sacerdos electus est. Crescebat in eo quotidie
opinio, famulatrix virtutum: nec erat fama eius contenta, circuncitas tantum Galli-
as illustrare, sed exteras nationes & regiones implebat, meritorum gratia percurrente:
idque actum est, vt in toto orbe velociter beati pontificis gloria militaret.

Igitur Constantij Imperatoris tempore, cum Arriana hæresis, venenata de radice,
flore toxico pullularet, tunc sanctissimus timore nudus, fidei feruore vestitus, quasi
signifer belligerator per medias acies inter hostiles fremitus, inter hæreticos gladios
se ingererat, Christi charitate securus: nihil de sua morte formidans, illud solum me-
tuebat, nè præiudicium religioni, quod absit, illatum præualeret. Hinc à Valente & Vr-
satio episcopis, qui praua credulitate Ecclesiam Dei turbare pertinaciter insistebant,
Imperatori persuasum est, vt virum eruditissimum, de quo loquimur, & Dionysium Me-
diolanensem, & Eusebium Vercellensem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante
insuperabilem sancti Hilarij facundiam hæreticus obtinere: sperabat enim hostis fidei,
aliquas se nebulas splendori catholico posse prætereundi, si retrusus exilio, vir talis à
certamine defuisset: quoniam si quis peruersus voluit cum illo configere, ac si mutus
& claudus, nec verba poterat proferre, nec responsionibus currere: sed quasi natans in
pelago, ante fluctum eius eloquentiæ mergebatur. Itaque in Phrygiam Asiæ regionem
missus exilio, ad augmentum virtutis gratias egit: quia quantum pro nomine Christi
longius discedebat de solo proprio, tantum merebatur fieri vicinior celo. Qui dum
ad locum peruenisset optabilem, nobis tacendū non est, quod illi diuinitus concessum
est. Nam eo tempore, sancto sibi spiritu reuelante, cognouit, quod beatissimā Abram
filiam suam, quam cum matre Pictauis reliquerat, quidam iuuenis nobilissimus, præ-
diues, pulcherrimus, coniugij vinculo sibi quæreret adnectendam. Sed ipse interuen-
tu orationis assidua, cælestem illi sponsum sine contaminatione prouiderat. Mox op-
portunitate reperta, manu propria subscriptam filia direxit epistolam, sufficienti sale
conditam, & velut aromaticis vnguētis infusam, quæ tenetur Pictauis pro munere con-
seruata: indicans ei, quod talem sponsum pater anxius prouidisset, cuius nobilitas ca-
lo

los ascenderet, pulchritudo rosarum & lilij comparisonem præcederet, oculi gemmarum lumine luminarent, vestis candorem niuis opprimeret, ornamenta inæstimabili fulgore vernarent, diuitiæ intra se regna concluderent: eius sapientia incompræhensibilis emanaret, dulcedo faui mella postponeret, pudicitia incontaminata persisteret, odor suauitate fragraret, thesauri sine defectioe constarent. Addit ergo monitis, vt filia nulli se prius à matre diuisa coniungeret, quàm vt patrem expectaret sibi pollicitum, & sponsum pariter cum promissione venturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quasi sponsum futurum in epistola patris amplectens, admonitionem secuta est, nulli se in coniugio resoluens. Sed qualiter ad illum sponsum peruenerit, locus in sequenti seruat.

Interea cum toto orbe Arrianae hæresis peruersitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iussum est, vt omnes orientales episcopi apud Seleuciam Isauriæ oppidum conuenerent, disceptaturi quid sentirent de fidei veritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilij anno, de Phrygia sanctus Hilarius in prædicto loco data sibi pergendi cuedione, ad synodum venire compellitur. Qui quoddam castellum dum adisset, die Dominico ingressus est templum, moxq; Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna seruum Dei illuc aduenisse testata est: & ad pedes eius accurrens, non cessauit petere, nisi signum crucis ab ipso sibi fieri, fideliter impetrasset. Quam Florentius pater secutus & cuncta familia, in nomine Domini meruerunt pariter baptizari. Quæ Florentia, relictis parentibus, vestigijs eius inherens, vsq; Pictauios perducta est. Patrem verò se habere, non à quo generata est, sed per quem regenerata est, prædicabat. Cumq; Seleuciam peruenisset, magno fauore à cunctis exceptus est, eò quòd diuina misericordia tam prudentissimum virum, & singulari eruditione completum, in spectaculum mundi produxerit, vbi erat de fide censendum. Hinc post examinationem agnitis hostibus & oppressis, decretis in scripto conditis, prospera gerens synodi ad Imperatorem dirigitur legatio: cum qua perrexit sanctus Hilarius, quanuis ei non fuisset iniunctum, metuens nè adhuc contra religionis dogmata respiraret damnata perfidia.

Sed differere longum est, qualiter in Ariminensi synodo, composita mentione, aliud ex alio referens, fraus hæretica serpentino lapsu subreperit, & quomodo postea legatis Seleucensibus per Imperatoris impietatem ipsa est illata calumnia. Quod tamen Athleta Christi beatus Hilarius agnoscens, grauiter doler apud Ariminum diaboli præualuisse mendacium, intantum, vt orientales partes simili composito prauitatis furo inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblatis, preces effudit, vt in eius conspectu collectis aduersarijs, esset ei contra hæreticos disceptandi de religione licentia, nè veritatem falsitas obnubilaret, nè iniquitas æquitati præualeret, nè Imperator Deo resisteret, nè Trinitatis fidei, iniquitatis perfidia rebellaret. Vnde Valens & Ursatius, conscientia reatu perterriti, quoniam si daretur facultas certandi, mox se recognoscebant Hilarij contentione prosterni, sollicitant Imperatoris animum, iam magna ex parte captiuum, vt ipsum Dei virum ad Gallias redire perurgeret, dicentes, illo presente hæretica non posse machinamenta proficere. Quo obtentu, ad Gallias compulsus reuertitur, putans ampliùs se pati exilium, quòd illuc perturbationem Ecclesiæ relinquebat, termino disceptationis non consecuto. O beatum pontificem, qui in summo discrimine, inimico etiam sibi iudice, adiit tribunal Imperij, sine timore tormenti. Verè totis visceribus diligebat Christi regnum, qui non formidabat in principatu Constantium. Nam quòd se pro Domino sic ingerebat aperto periculo, optabat martyrium, si non deesset percussor: & tamen animus sumpsit gloriam, etsi tempus non intulit penam. Sed hunc ipsum diuino nutu seruatum testificor pro correctione multorum. Nam penè totum mundum graui errore confusum, factis sapiùs in Gallia synodis, per Hilarium fuisse ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem interest, vel sibi pro æterna vita factum fuisse martyrem, vel ampliùs vixisse, reliqui nè perirent: Igitur sanctissimi animam etsi gladius persecutoris non abstulit, ipse tamè palmam martyrij non amisit. Itaq; dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, aequè meritorum lumine non absconsus, qui ab eodem sancto Hilario exorcista est postea constitutus, cognito aduentu eius, Romam festinanter occurrit. Quem cum iam præterisse cognosceret, est vsque ad Gallias persecutus. Neque enim

Martinus.

Synodus
apud Se-
leuciam.

Hilarius ve-
nit Seleuciam
ad Synodum.

Synodus
Ariminensium.

Nota artes
hæreticorum.

Crebra in
Gallia Syno-
di.

S. Martinus
prædicatur.

Martinus, qui adhuc catechumenus Christum chlamyde sua tectum videre meruit, illi deuotus occurreret, nisi per omnia mysterijs plenum in eo spiritum prauidisset. Nec mirum, si ille, qui Deum prius vidit in paupere; postea illum habitare cognosceret in doctore.

Illud etiam nobis non conuenit tam nobile præterire miraculum. Nam cum circa Gallinariam insulam propinquaret, relatione agnouit vicinorum, ibidem ingentia serpentium volumina sine numero peruagari? & ob hoc quantum illis hæc insula videretur vicina, propter inaccessibilem tamen locum longius illis videbatur esse, quam Aphrica. Quo audito, vir Dei sentiens sibi de bestiali pugna venire victoriam, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, descendit in insulam. eoque viso, serpentes in fugam conuersi sunt, non tolerantes eius adspæctum. Tunc baculum figens in terram, quasi metam, quousque deberent excurrere, virtutis potentia designauit, nec amplius libertas est illis occupare, quod vetuit, & tanquam hæc insula non sit terra, sed pelagus, qui dum semper illam partem verentur attingere, facilius est illis mare transire, quam vocem. O inmutabilem terminum, de sermone plantatum. Apparet, quantum est melior Adam secundus antiquo? Ille serpenti paruit, iste seruos habet, qui possunt serpentibus imperare. Ille per bestiam de sede paradisi proiectus est? iste de suis cubilibus serpentes exclusit. Deposuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, ante quem sine mora venena fugata sunt, addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ transmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

Fugat serpentes ex insula S. Hilarius.

Gen. 3.

Pictauorum summa gratulatione excipitur.

S. Martinus mortuum excitat.

S. Hilarius itidem suscitatur defunctum.

Filiæ mortis suis precibus obtinet.

Cum de exilio regressus, introiuit Pictaui, summo fauore plaudebant omnes pariter, eò quod ecclesia receperat Pontificem, grex pastorem? & acsi omnes cum ipso tunc redissent ad patriam, ita sine illo se exules fuisse desebant. Itaque beatum Martinum in vico Tegiaco nomine dum præcepisset consistere, virtute diuina meruit ibi beatum Martinum mortuum suscitare. Deinde post aliquot dies infans sine baptismi regeneratione defunctus est, duplici morte damnatus? præsentem amiserat lucem, & pœna futuri seculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater non erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes sancti Hilarij, præcedentibus lachrymis, nati sui corpus effudit, exclamans? Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit? tu pater redde, rogo, filium aut mihi, aut baptismo. Qui populi pater agnosceris, vt ego mater vocer, quæso obtineas. Sic illa plura lachrymis petente, quam verbis, commotus pietate vir Dei & spectante populo, ad consueta arma recurrens, in terram profertur. Mox paulatim defuncti pallor in ruborem conuertitur, frigida membra reuocato spiritu in tepefcunt, oculorum apertis ianuis palpebræ, peregrinum lumen agnoscent? vox adducto aere de pectoris domicilio constata profertur, gressus suis vestigijs rediuitus extenditur, in anterioris fundamenti statum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandem iacuit sacerdos in puluere, donè pariter surgerent, senex de oratione, infans de morte. Ecce vita laudabilis, quæ de alterius corpore necem precibus fugauit? spoliavit tartarum, spem habens in Christo. Mors ibi iura non tenuit, vbi Hilarius vim orationis ingessit. Sed tanta res non potest nostris verbis plus ornari, quam ipse meritis. Nunc verò memorandum est, quod supra prætermisimus, qualiter miracula reliqua hoc subiecto miraculo cumulauit.

Denique cum beatissimam Abram filiam suam, ad quam de exilio destinauit epistolam, incolumem inuenisset, alloquitur eam, quomodo dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, cuius eloquentia post ipsum, comparare aliquem vix audemus, nisi qui fuerit spiritu diuino, vt ille, repletus? tentat eius animum, si vellet attingere sponsum, quem patris gratia prouiderat. Tunc libenter ac desideranter, vt celeriter ei iungeretur, optabat. Quam voluntatem pius pater agnosceus, intentus orationibus, non cessauit, donè sine dolore, sine contagio, se præsentem, de mundi ludibrio migraret ad Christum? quam proprijs manibus, vt decuit, veneranda tradidit sepultura. O funeris gloria, quæ melior habetur quam vita? quia quod terræ subripuit, in cælum transmisit. Vere, vt ego considero, plus fuit, quam resuscitari, sic mori. Certa enim salus est, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum vita traditis, talem transitum comparare, si mercatorem forsitan inuenirent? Quid distat inter viuificati infantis, & filiæ mortificatæ mysterium, nisi quod illum

illum resuscitauit ad baptismum, hanc prædestinavit ad regnum? & quòd in illo adhuc spes peccandi restabat, hæc immaculata finiërat: Quod cum vidisset mater beatæ Abre, à pontifice postulat, vt & ipsa, si mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præsentaretur ad regnum. Cuius vota considerans, assidua oratione & ipsam ante se transmisit ad gloriam. Quis æstimaturus est, talem virum ita dilexisse Dominum, coniugis & filia affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amasse cognoscitur, cum per ipsum lumen perpetuo transferuntur.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indiuisæ Trinitatis libros stylo tumente contexit, aut scripta Dauidici carminis sermone cothurnato per singula reserauit? Quàm fuit in dictione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in resolutione subtilis, astutus, iuxta prophetam, immò prudens, iuxta Domini vocem, vt serpens, columbæ simplicis gratiam non amittens. Ipse conditi sal ingenij, fons loquendi, thesaurus scientiæ, lux doctrinæ, defensor Ecclesiæ, hostium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, sed tonare. Hoc fuit ultra homines sapere, tam cautè de religione censere: Sed qui vult ipsum agnoscere, eius exilia memoret, merita respiciat, volumina relegat, dicta perpendat, signa quotidiana percenseat. Qui dum superstes fuit in hoc seculo, aut scripsit Ecclesiasticæ fidei documenta, aut pugnando calcavit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum suffragia, quæ, volente Domino, vsque in hodiernum diem eius orationibus perseverant. Sed mea lingua non sufficit singula de spiritu sancto, qui per eum operatus & locutus est, sicut illi dignum est, proferre. De et mihi pius veniam, quia multa præteritui, qui vix pauca conscripsi. Ità beatissimi Hilarij de præsentis seculo vita, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migravit ad Christum, terra plorante, cælo gaudente, Amen.

Itidè con-
iugis quon-
dam suæ.

Matth. 10.

Abit è vita.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SE-
CVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII.

Domino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascenio Papæ, & in Christo florigera perenniter charitate vernantibus Ecclesiæ Pictauen-
sis habitatoribus, Fortunatus. Cum veteres & infidelium conditores voluminum, eloquentiæ suæ pompam cunctis ostendere, causa pro-
uocauerit opinionis inflata: dum inter regum vota seu funera, id est, prospera vel aduersa confuso vocis ordine, quodam modò nisi sunt cantare pariter & plorare: vt hi qui dixerunt, vel de quibus locuti sunt, saltem in libris viuerent, & si vacuis actibus inaniter defecissent, cur ego melioris spei sollicitatus instinctu, patiar reticere summi confessoris viuentia merita & victorias, non sine, quod absit, vindi cælestis incurfu: cum vix debita soluerem, si de beati Hilarij indeficientis lampadis splendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua verò vel irretitus inscitia, vel impulsus offensa, in ea voluntate sub graui torpore persisterem, vt cum illi plurimo decepti tractatu, de resoluta vmbra-
brarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falsis quasi laudibus animarent: ego de sanctis permanentibus, & quod est felicius, in regno Christi quotidie florentibus, nihil referrem: præsertim vbi diuersa diuersarum partium videtur esse causa mercedum, quòd gentiles fructum laboris sui, inani tantum fauore voluerunt consistere: nos autem oporteat in beatorum virorum intercessione plantare? Quibus hæc si verba soluimus, illic gaudia comparamus. Idcirco reddat illi mobilis lingua præconiū, à quo prius pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis eius aperte creditur inuideri, si quæ de illo cognouimus, silentio videantur abscondi.

Merito itaque cum cæteris & me de se loqui compellit, qui etiam mutos, vt loquantur, absoluit. Sed quàm plura superstes in corpore fecerit, vel quanta operatus sit, postquam æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Christum victor de mundi certamine transmigravit, & si non potui, annorum vetustate subripiente, contingere: attamen vel quæ præsentis tempore miracula misericors præbuit, cupio indigentem memoria non fraudare: vt quisquis hæc fideli, sicut condecet, auditu perceperit, & præteri-

Beatorum
intercessio
ambicanda.

præterita se cognoscere gaudeat, & similia fieri virtute confessoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MI- RACVLIS S. HILARII.

S. Hilarius
sanat puerū
moribun-
dum.

Probianus
Episcopus.

Leprosi duo
curantur
pulvere se-
pulcri S.
Hilarij.

Aliud mira-
calum.

Cæco red-
ditur oculo-
rum lumen.

IGITVR Probianus cū dubio iam vitæ pendēret in fi-
ne, & spem conualescendæ infantia mors inuida parenti-
bus subripere festinaret, nec paruuli funus acerbum con-
siderans, nec desideria ingemiscens senectutis spectans,
auida quicquid inuenit extra fortem cuncta concludens,
sola tamen intercessione beati Hilarij restiterat moribun-
do salutis occasio. Quem Franco suus genitor, & Pericu-
losa mater, quæ magis conuerso nomine, filij periclitaba-
tur in nece, iam quasi defuncti præmeditantes exequias,
cum ingenti fletu in confessoris tabernaculum detulerūt.
Tunc sanctus Hilarius ab auctore suo secreta artis exhi-
bens medicinam, consuetus de dispendio funeris reddere compendia sanitatis, subito
membrorum fluentem fabricam, verbo operante erexit, & in statum pristinum, tanquam
si nihil in ea fuisset solum, reformauit. Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole su-
perueniente, siccauit, gemitus voto succedente præcludit, ubi iam per dolorem non
erat, sed per gaudia, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta mors ipsa tunc per-
tulit, quando illud, quod credebat inuadere, sic amisit? Profecto quando alterum vidit
ferire non potuit, se ipsam victa percussit. Qui tamen Probianus postea apicem pro-
meruit obtinere pontificis, & vsque in hodiernum diem ad luminaria sui medicus, singu-
lis annis vitæ debitor tributa persoluit.

Illud quoque nobis est tam singulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memori-
am populi reuocandum. Nam cū à Cadurcis venissent duo homines, lepræ maculis
immutati, spem suæ salutis in sancti intercessione fundantes, de puluere, qui ab eius se-
pulcro abstergebatur, sua lauantes capita, & membra reliqua perungentes, tam diu sibi
talem curam fideliter impederunt, donec infirmitatis ipsius vlcerosæ varietas de corpo-
re, quod captiuauerat, captiua migraret, vt decepta suis solatijs, colorem, quem inua-
ferat, iniolatum relinqueret, & quam secum attulerat, turpitudinis speciem non te-
neret. Post innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus instaurata est cutis vna.
Vultus ille diuturna deletus sorde, sua cœpit in ambobus repingi imaginem, nec agnosci
potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fidelissimum nanque pulueris lauacrum,
Pictanis illis purificus Iordanis inuentus est, & non ipsi ad fluiuium, sed ipsi fluiuius hic
occurrit, ex quo tam prædicabilis patuit miseratio confessoris, quod & laborem eis
longinqui itineris abstulit, & salutis vota porrexit. O quam inestimabilem claruerunt
documenta virtutum, ubi sepulcri immunditiæ, mundauerunt maculas lepræ. Cuius
hoc facere cura potuisset artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinæ? Ex
quibus Castorius, diaconus, & Crispus, subdiaconus institutus, ad eius obsequium vsque
in finem suum, per quem sanati sunt, adhæserunt. Et merito illius elegerunt sustinere iu-
ga Domini, à quo à pœna liberi sunt effecti.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura forman-
te, & debilem manum in speciem globi collegerant neruorum fila contracta, fluxa suo
stamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatissimi sepulturam, inter-
cessione eius viuacibus est officijs ordinata. Paulatim mobilis vigor articulos stupen-
tes & vngues irrepsit. Post longa tempora manus illi tunc nata est, cū sensit munera
confessoris, extincta manus venit ab vtero, viua redijt de sepulcro. Ecce quàm larga
remuneratoris est pietas, vt quæ natura non genuit, hic membra suppleret.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco post vota felici successit. Nam
cū ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in sancti Hila-
rij præteriens templum ingressus est. Quo dum vigilijs officio solito Cleri celebrarent,
manè facto, apertis oculis, ipse diem cœpit alijs nunciare, qui semper egebat audire.
Apud quem vna semper nox erat, tenebras illa nocte purgavit. Qui nunquam viderat
orna-

ornamenta dici; coepit illi nouus sol nasci. Tunc illi fabricata sunt omnia, quando eorum meruit videre facturam; & vt ita dicam, quodammodo illi post se mundus est natus; cum factus est agnitus. Cæcus ad beati Martini Ecclesiam festinabat accedere: iste hunc in suo templo dignatus est illuminare. Quanta micat gratia donatoris; qui præuenit desideria supplicantis?

Quid dignum etiam referam de tam regali mysterio; quod ab ipso est in regem colatum? Denique Clodoueus rex dum contra hereticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, media nocte meruit de basilica beati viri lumen super se veniens adspicere; admonitus vt festinanter, sed non sine venerabilis loci oratione, aduersus hostes conflictaturus descenderet. Quod ille diligenter obseruans, & orationi occurrens, tanta prosperitate, altero pro se pugnaturus, processit ad bellum, vt intra horam diei tertiam, ultra humana vota fortiretur à Domino victoriam. Vbi multitudo occisorum cadauerum tanta iacuit in loco, vt collis ipse ob hoc visus sit se erexisse in altum. Ecce terribiliter formidanda prodigia; & delectabiliter amplectenda miracula. Parùm illi fuit pro solatio regis, signum ostendere luminis; nisi apertè monitus addidisset & voce. Simile quoddam contigit Israëliticæ gentis tempore huius causa virtutis. Nam ibi columna ignis populum præcefferat; hinc figura lampadis admonebat. Vellem nôsse, cur fuerit tanti ardoris secretum mysterium; & tam manifestè prolatum. Sed quãtùm ipso inspirante videor agnoscere, non tacebo. Contra hereticas acies, sicut olim in corpore, non cessauit spiritu dimicare. Quanta fuit illi semper pro cultu catholicæ religionis auditas, cum in requie posito, adhuc solitudinis nõ desit vbertas? Nam qui tunc in synodo ad confundendum hostem verba fidelia protulit; hic in campo nunc arma tractauit.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus suum deportaret die Dominico, (non est meum nôsse, quo præuenta peccato) manu attracta est, venarum a refacto discursu. Tunc reuelatione commonita est, vt ad sancti limina, si vellet salua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanquàm cum ipso sanitatis suæ præuiatore, læta præcurrit. Et dum in Ecclesia psalleretur, similiter in absolute, die Dominico; quo præcefferat pœna, secuta sunt gaudia. Ecce consuetudinem patroni singularis amabilem; qui vt inueniat cui præset, & causas exquirat. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam larga benignitas, non solum se alicui non abscondit, sed vltro ingent. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Quædam paralytica, annis adulta puella; non merito, sine vitæ viuebat officijs. Cui in funus extincti corporis tantùm superstes anima palpitabat; & in toto cadauere lumina quasi sola vigeant; velut mortua in se membra vigilantes oculi custodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram, volubilis excurreret; nec imo ducta de pedore, vox collata poterat per verba disponi; non manus, cum soluta languesceret, naturæ debita seruitia dissoluebat; neque pes instabilis, membrorum ruinas sustinebat. Adhuc totius corporis infabricata massa torpebat. Quæ in eius solennitatis die, intra Ecclesiam posita, cum ingenti fauore, spectantibus omnibus, erecta; sicque in vnus debilis corpore miracula plura compleuit. Attenuata genuum vestigia roborauit, linguam rigentem flexibilitate & facilitate vocis aptauit; ad vsum lanificij debiles quondam palmas armauit, lineamenta viscerum, gratia pij muneris animauit. Aliquando igitur vetus infans in verba prorupit; & quod est conspicuum, voce prima lactis alimenta quesit. Ergo vt talis cibus inter omnes posceretur, quid aliud datur intelligi; nisi quando sanata est, tunc priùs credidisset se nasci?

Nec illud tam fidele mysterium obliuione noxia subtrahatur. Itaque cum duo negociatores ad beati basilicam occurrissent, habentes formam ceræ quasi socialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum; vt eam, etsi tam paruam rem; tamẽ tanto confessori vel libenter offerrent. Sed incassum sua verba in animo socij nolentis expendit. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur; ceram illam occultè ante tremendi sepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem ceræ ipsius forma se diuisit; & parte illius fidelis oblatoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vsque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia est repulsa; quasi nollet sanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obtulit; & quoniã semper abhorruit, quod ex fide non venit; tam certus in iudicio, quàm misericors est in voto. O

A a quàm

Clodouei
regis visio
& victoria.

Exo. 13.

Mulieris
manus con-
tracta sana-
tur.

Puella pa-
ralysi libe-
ratur.

S. Hilarij
solennitas.

Repellitur
manus nos-
sentis offer-
re.

quàm incorruptibilis arbiter claret: cautiore est iste in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram casta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admissi criminis se teste confusus, & immensi pudoris reatu percussus, postquam vidit sibi à radice suæ conscientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulasse, & in faciè suam occulte cogitationis facinora reuelata adspexit: considerauit, ingemuit & defleuit: vt saltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquere fœdauit. Qui postea maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio castigante.

Ignis nihil
lædit ope-
rimentum
sepulcri ei-
us.

Item cum iuxta consuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulcrum eius, qui intercessione sua mortuos viuificat, ardens corruit: ita vt super marmor, quò cecidit, sine læsione aliqua perarderet. Nam in quantum fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta est, papyro consumpta: tanquam si confinium cera ipsa fecisset inter ignem & pallium, vt ab ipsa inueniretur defendi, per quam potuisset exuri. Attendit beneficium, vt obediret præcepto. Quam semper scit subinde consumere, hinc ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium sumpserat, ipsa ei visa est repugnare. Sed inter hæc illud potius admonet, vt dicatur, In virtute confessoris, quas deducit cera flammam, extinxit: & conuerso ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuersæ species suam visæ sunt naturam mutasse. Nè quid enim hinc incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum est apud illum cerei lumè extinguere, qui cæcorum lumen accendit: aut cum ad alterius cadaveris sepulturam oculorum ignem redintegrat, quàm facile credimus de sepulcro proprio vt flammam expellat? Vellem adhuc infatigatus sacratissimi viri miracula quasi peculiariter decantare: sed vereor, nè vnde meam cupio deuotionem ostendere, auditoris animum, fastidio nascente, videar obturare. Da mihi pie veniã de textus huius paruitate: da casui culpam, de quo exiguum dicerem, si libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare fastidia, videar incurere confessoris offensam. Sed præsumo plurima de te minus dicere: vt de te legere populum breuitas plus inuitet. Amen.

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIE-
PISCOPI, SCRIPTA AB HINC MARO, AEQVE
Rhemensi Archiepiscopo. Claruit is circa annum Domini 850.

P R A E F A T I O.

HINC MARVS nomine, non merito, episcopus, ac plebis Dei famulus, dilectis fratribus ac comministris nostris, huius sanctæ Rhemensis ecclesiæ filijs.

Sicut à senibus, & iam ætatis prouectæ viris religiosis, qui de tempore Tilpini vrbs huius præfulis adhuc viuabant, quando in seruitium istius sanctæ ecclesiæ, auctore DEO, fui electus atque prouectus, & postea per aliquot annos vixerunt, fideli relatione didici, à suis Maioribus audièrunt narrari, eos vidisse librum maximè quãtitaris, manu antiquaria conscriptum, de ortu ac vita ac virtutibus atq; obitu beati Remigij, sanctissimi patroni nostri. Qui hac occasione deperijt: quoniam Aegidius, post beatum Remigium quartus istius ciuitatis episcopus, quendam virum religiosum, Fortunatum nomine, metricis versibus insignè, qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallicis & Belgicis regionibus, per diuersa loca tunc vitæ ac scientiæ suæ merito inuitabatur: petijt de eodè libro, corthurno Gallicano dictato, aperto sermone aliqua miracula, quæ in populo recitarètur, excipere, quatenus ea sine rædio audire & mente recodere, atq; per ea ad amorè & honorem atq; deuotionem Dei & ipsius protectoris sui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector potest aduertere, vbi scriptum est: Studeamus pauca disserere, plurima præterire. Et cum ipsa excerptio cœpit lectio- ne in populo frequentari, & à multis propter breuitatis suæ facilitatem transcribi, ipse magnus codex à negligentibus negligentius cœpit haberi: vsque dum Caroli principis tempore, quando propter discordiam & contentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plus quàm ciuilia, quia intestina & paricidalia bella in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Christiani-
tatis

Liber ingès
de vita S.
Remigij
vt perierit.

Fortunati
laus.

Carolus
Martellum
dicit.

tatis penè fuit abolita / ita vt episcopis in paucis locis residuis, episcopia laicis donata, & per eos rebus diuisa extiterint: adeò vt Milo quidam, tonsura clericus, moribus, actu, & habitu irreligiosus laicus, episcopia Rhemorum ac Treuironum vsurpans in Rhemensi ecclesia non solum preciosa quæque ablata fuerunt, sed & ecclesiæ arque domus religionum destructæ, & res ab episcopo fuere diuisæ. Illi quoque pauci, qui erant residui, clerici negotio victum quærebant, & denarios, quos mercimonio conquirebant, in chartis & librorum folijs interdum ligabant. Sicque præfatus liber cum alijs partim stillicidio putrefactus, partim à foricibus corrosus, partim foliorum abscissione diuisus, intantum deperijt, vt pauca & dispersa indè folia reperta fuerint. Cùm verò tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filij, reuelatio ostensa Eucherio, Aurelianensis ciuitatis episcopo, de damnatione æterna eiusdem Caroli, qui res ecclesiarum diuiserat, fuit: idem Pipinus, sicut & aliarum ecclesiarum episcopis, huic Rhemensi episcopo partem de rebus ecclesiasticis reddidit, & Tilpinum in hac vrbe Rhemorum episcopum ordinari consensit. Hoc enim in hac ecclesia Rhemensi nouissimo seculi tēpore de libro memorato, sed & de alijs accidit, quod antiquo tempore de authenticis scripturis euenisse sanctus Ioannes Chrysostomus in Homilia 9. Euangelij secundum Matthæum, memorat, dicens: Multa enim ex prophetis perire monumentis, quod de historia Paralipomenon probare possibile est. Desides enim cùm essent Iudæi, nec desides modò, sed & impij, alia quidem perdidit negligenter, alia verò tum incenderunt, tum concenterunt profanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia verò in quarto Regum libro legimus, quomodò post multum temporis vix Deuteronomij sit volumen repertum, defossum quodam in loco, ac penè deletum. Sed & plura de scripturis in his, quæ habemus, memorata legimus, quæ non habemus: sicut est liber iustorum, qui commemoratur in libris Regum, & sicut est liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio est: neq; Carmina Salomonis, neque Disputationes eius sapientissimas de lignorum natura herbarumque omnium, itemque iumentorum & volucrum, reptilium & piscium: vel quod in libro, Verba dierum, dicitur: Reliqua verò operum Salomonis priorum & nouissimorum, scripta sunt in verbis Nathan propheta, & in libris Ahie Silonitis: in visione quoque Ado Videntis contra Ieroboam filium Nabath, & multa huiusmodi volumina, quæ scriptura quidem fuisse probat, sed hodiè constat non esse. Vastata nanque à Chaldæis Iudæa, vt in patrum literis legimus, etiam bibliotheca, antiquitas congregata, inter alias prouinciæ opes, hostili est igne consumpta: ex qua pauci, qui nunc in sancta scriptura continentur, libri postmodum Esdræ pontificis & propheta sunt industria restaurati. Vnde scriptum est de eo: Ascendit Esdras de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moyfi. Velox videlicet, quia promptiores literarum figuras, quam eantens Hebræi, habebant, repererit. Et in epistola regis Persarum Artaxerxes rex regum, Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem.

Quo contra & nos, multis alijs perditis, plura in quibusdam historijs & diuersis piaciolis, ac vsitata relatione, à præcedentibus relicta posteris, de ortu & vita, seu virtutibus & obitu domini & sanctissimi patris ac ptectoris nostri Remigij habemus, quæ in memorata excerptione non continentur. Vnde bonis vestris desiderijs placuit, vt illa mea seruitus ad ignorantium & subsequentiū notitiam in vnū colligeret. Quod & iam diū fecissem, nisi me spes vana deluderet, quibusdam dicentibus, quia in illo & in illo loco magnum librum de virtutibus & vita ipsius domini & patroni nostri reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promissa fuerunt, penitus falsa inueni. Nunc autem, opitulante Domino, qui in se confidenti, & opera sua, qui mirabilis est & gloriosus in sanctis suis, volenti loqui, promittit: Aperi, inquit, os tuum, & ego adimplebo illud: meritis ipsius sancti Francorum apostoli & patroni nostri, vestrisq; adiutus orationibus, aggrediar quæ diū distuli, à progenitoribus & ortu eius incipiens, & sic tam ea, quæ in historijs, à Maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuersis schedulis dispersa reperi: verum & illa in serie digerens, quæ vulgata relatione percepti: quia vt longè ante nos dictum est, & etiam in sanctis scripturis, sed & in euangelica veritate comperitur: vera est lex historiæ, simpliciter ea, quæ fama vulgante colliguntur, ad instructionem posteritatis literis commédare. In quibus omnibus lectorem di-

Rhemenfis
ecclesia val
dè afflicta.Iere. 36.
4. Reg. 22.2. Reg. 1.
Num. 11.
3. Reg. 4.

2. Par. 9.

1. Esd. 7.

Ibidem.

Psal. 67.

Psal. 80.

Remigius

Francorum

Apostolus.

ueritas styli non perturbet: quoniam ea, quæ de historijs Maiorum adsumam, & ea, quæ in antiquis schedulis reperiam, ita vt inuenta fuerint, ponam.

Illam verò, quæ ex antiquis vulgata relatione percipi, & quæ ad instructionem legentium vel audientium addam vel eorum verba, de quorum dictis mutuabor, ponere procurabo, vel meo sermone dictabo: volens quiddam debiti mei obsequij in laude, qua non indiget, offerendo, ipsi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indigno mihi gratis potius tribuit, quàm meritis vllis retribuit. Denique in descriptionibus virtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus est operari, seruare non potero: sed sicut eas vel scripto vel auditu accepi, describam. Sic enim saluo altiore prophetica inspirationis munere, diuino allatæ mysterio, & psalmos sanctus Hieronymus dicit in ordine digestos, non sicut fuerunt editi, sed sicut ab Esdra diuersis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero, vel ordini gesta congruere videro, ea digerere procurabo. In his autem, quæ descriptis virtutum miraculis, à Domino per beatissimum patronum nostrum operata sunt, ad exhortationem legentium siue audientium, pro modulo intellectus mei, de catholicorum dictis subiungere studebo: vestigia beati Gregorij, licet non valeam, prosequi moliar. Qui describens sanctorum actus, prauorumque casus, exhortatione inde assumpta, secundum sapientiam sibi à Deo datam, multa necessaria & vtilia legentibus ac audientibus interposuit. Verum & non ab re agere à quoquam videti puto, si ea, quæ de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris nostri in schedulis, vetustate propè deletis, inuenta sunt, reparo, & de aditis ad lucem reduco: & ea, quæ veterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro: cum, sicuti præmissi, sancti Esdræ pontificis studio sacras scripturas, desidia & prophanitate impiorum Iudeorum abolitas, noscamus fuisse restauratas, & non solum euangelicam & apostolicam historiam, ab euangelistis sacratissimè conditam, sed & plurimorum sanctorum gesta plurimos Ecclesie magistros, ad instructionem multorum, & etiam historiographos agones secularium, ad posterorum memoriam descripsisse, gentiles quoque poetas sua fignamenta grandisonis pompare modis, studuisse legamus.

In lib. Dialog.

VITA S. REMIGII RHEMORVM ARCHIEPISCOPI.

13. IANVAR

Montanus
monachus
in signis.

OST vindictam scelerum, quæ facta est à Domino cæde Galliarum, prosequente Vuandalorum crudelitate, misericordiam cæli distillarunt: cum ad mitigandam, gentis Francorum barbarica ferocitate superuenturam, diuinæ animaduersionis propter iniquitates perseverantes ultionem, mundo præfulem à Deo prædestinatum, Remigium pontificem hoc ordine protulerunt.

Eius ecclia
sis.

Erat quidam venerabilis, ac dignus professione & nomine, Montanus monachus, in reclusionè solitariam vitam ducens, ieiunijs, vigilijs, atque orationibus continuè vacans, necnon ceterarum virtutum insignibus adeo diuinitati se commendabilem reddens, vt angelicis sepe frueretur alloquijs, & frequenter celestibus visionibus ac reuelationibus interesset. Is ergo cum peruigil in oratione pro pace sancte ecclesie, quæ multis ac diuersis afflictionibus apud Galliarum & Belgarum pro uincias vexabatur, Dei omnipotentis clementiam indefessis precibus exoraret, nocte quadam plus solito orationem protelans, vsque lucis crepusculum in contemplatione permansit. Qui cum, lassitudine ac fragilitate carnis compellente, paululum membra sopori dedisset, subito per diuinam gratiam angelorum choris & animarum cœtibus, beatissimorum hominum iam cum Deo regnantium, & immortalitatem ad lucem corporum expectantium, spiritibus interfuit, & familiarissimè cepit audire colloquium. Inter cetera igitur, quæ in conuentu illo cælico audiuit, etiam illi sancti spiritus, humanæ salutis auidi, queritari cœperunt de Gallicanæ deiectione ecclesie, & quod factum ad talia opus esset, crebro versare sermone, dicentes, quia iam tempus esset miserendi

miserendi eius. Duplicia enim receperat pro omnibus peccatis suis, quanquam fax eius non sit exinanita. His ita inter se conferentibus, subito vox adfuit, à superioribus atque secretioribus adytis saluberrimè atque suauissimè intonans, quæ & presentium solaretur spirituum mœstitiam, & quod futurum erat, gratulabūda promulgaret sententia, ita dicendo; Dominus prospexit de excelso sancto suo, Dominus de celo in terram adspexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios interemptorum, vt annuncietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum, & reges vt seruiant ei. Cilinia in vtero concipiens, filium pariet nomine Remigium, cui à me saluandus populus committetur. Beata siquidem Cilinia, intenta pijs operibus, licet corpore teneretur in mundo, mente conuersabatur in celo. Quæ in flore iuuentutis pepererat de vnico viro suo Aemylio Principium, Suesfionum ciuitatis postea sanctum episcopum, & fratrem eius, patrem beati Lupi episcopi eiusdem Principij successoris, qui vsque ad vltima gloriosi Remigij tempora, sacerdotio est functus, sicque defunctus.

Vir autem ille venerabilis, inter illius temporis innumera pericula, tanta consolatione accepta, Ciliniæ diuinum oraculum, gratia Dei perceptum, innotuit. At illa dixit ad Mōtanum; Quomodo fieri potest, vt anus lactem filium, cum mihi à temporibus diu transactis muliebria defecerint, & vir meus Aemylius vetulus sit, ac in quoso eius corpore frigidus extet circū precordia sanguis, & voluptatis opera in eo penitus emarcuerint? Erant enim ambo genere nobiles, & gratia inter suos nominatissimi. Et quia liberorum parentes procefferant in diebus multis, effœti, & carne iam infœcundi, coniugale commercium non querebant, nec eis spes vltra vel appetitus generandi sobolem inerat. Cui beatus Montanus respondit; Scias, quia cum ablactaueris puerum Remigium, de lacte tuo perunges oculos meos, & recipiam lumen. Nam vt merita illi accrescerent, sicuti & sancto Tobia, iuxta diuinum sermonem, vt iustus iustificetur adhuc, idem beatus Montanus lumen corporalium oculorum amiserat. Tandem creditibus parentibus verbis viri Dei, fit gaudium, quod talem suscepturi essent prolem, in cuius conceptione non foret ardor explendæ libidinis, sed amor generandæ iuxta diuinum preſagium sobolis. Concipitur ergo futurus Christi pontifex, & Christi adminiculante misericordia, mater beatissima, quem auspice Deo concepit, feliciter filium genuit, cui Remigij secundum Domini dictum, in baptisinate nomen imponi fecit. Et ablactatus, sicut suus prenunciator preſixerat, lacte matris oculos sui vatis, matre obstetricante, perungens, lumen illi gratia diuina restituit. Nec incredibile videri debet, si puer iste, antequam per ætatem corporis sciret vocare patrem & matrem suam, virtutes munere diuino operatus est, qui etsi vt homo in iniquitatibus cõceptus est, contra morem tamen humanæ conditionis, non in delictis eum preuaricationis, sed in gratia remissionis, mater sua peperit. Neque enim dubitandum est, quia spiritus sanctus, qui eum talem futurum preſixit, & cuius munere cõceptus fuit, etiam à peccatis absoluit. Constat quippe veridica patrū sententia, quia lege non constringitur spiritus sancti donum. Et propterea qui Cornelium ac domum eius ante perceptionem baptisimi sua gratia consecrauit, ipse vtique beatum Remigium non solum ante baptismum, sed etiam ante natiuitatem eiusdem gratiæ munere perfudit. Ortus est autem ex anu & vetulo diu sterilibus per reſponſionem, vt Isaac & Iohānes, vir iste, sanctus, antequam natus nomine designatus, antequam mundo cognitus, in pago Laudunēsi, alto parentum sanguine, vt monstraretur in ortu, qualis futurus erat in actu.

Singularis autem meriti indicium datur, quoties hominibus à Deo vel imponitur nomen, vel mutatur. Sic Abram, quia pater multarum gentium erat futurus, Abraham nomen, vel mutatur. Sic Iacob, quia Deum vidit, Israël appellari meruit. Sic Iosias rex, ob eximiam virtutis culmen, nominatus à Deo est multo antè quàm natus. Sic Iohannes, eò quòd diuina sibi gratia adminiculante, plus esse meruit, quàm propheta, & quòd nemo inter natos mulierū maior illo surrexit, & Petrus à firmitate & stabilitate petra sumpsit cognomen. Et qui antè Saulus, postea nominatus est Paulus, quoniam legis zelo contra Christum erectus, ab eo, quem in membris suis persequebatur, de celo in terrā prostratus, apud se factus est Paulus, id est, paruus, modicus & humilis, demum gratiæ Dei magnus defensor & vas electionis effectus, atque totius est Ecclesiæ magister & predicator egregius. Et filij Zebedei, eò quòd verbum Dei terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorum tonitruj assumpserunt cognomen. Et Dominus ac redemptor noster, Iesus,

Matth. 1. sus, id est, Saluator est cognominatus antè, quàm carne natus, eò quòd salutini facturus esset populum suum à peccatis eorum. Ità ergò & beatus Remigius ab eo, quòd ecclesiam sibi credendam, inter fluctuagos mundi rectorus esset anfractus, Remigij cognomen à Deo assecutus est. Seruorum nanque Dei proprium est, à Deo nominati sciri. Vnde vni eorum dicitur: Noui te ex nomine, & beato Ieremiæ, ad verbi diuini prædicationem ituro, dicitur: Priusquàm te formarem in vtero, noui te; & in ventre matris tuæ sanctificauit te. Ieremias enim ab idolorum cultu populum reuocaturus, in ventre sanctificatur: Iohannes populum suo illuminaturus alloquio, in vtero materno prophetiam suscepit gratiam; & beatus Remigius gentem Francorum à tenebris ignorantie ad lucem perducturus euangelij, itidem diuina donatus est gratia; vt quod perfecturus erat ministerio, cum participibus suis pari claresceret munere; & qui, vt dictum est, Ecclesiam Dei, speciali autem cura Rhemorum ciuitatem atque prouinciam, remigio alarum sanctarum, scilicet verbo & exemplo, meritis & orationibus erat Dei prædestinatione rectorus; & perfecto certamine, spiritu celestia regna petiturus, angelorù vitæ subuectus auxilio; Remigius est iure Dei præceptione vocatus.

Remigius,
alias Remedius dictus. Nec illud silendum est, quia in chartis recèti tempore post illius obitù, sed & post plura annorum curricula factis; de rebus Rhemensi Ecclesiæ traditis, Remedium fuisse nominatum legimus. Quod qui merita & acta illius attendit, congruè hoc eum nomine appellatum fuisse intelligit. Qui mitigator furoris Domini, in tempore iracundiæ factus est reconciliatio; & magnificatus à Domino in conspectu regum; in verbis suis, sicut in sequentibus ostendemus, monstra, videlicet paganos feroces, placauit. Meritò igitur eum Remedium fuisse nominatum in baptisate crederemus; nisi in emendatioribus gestis illum oraculo diuino per sanctum Montanum, Remigium vocari debere, cognosceremus. Sed & in versibus metricis ab ipso cõpositis, & iussione illius in quodam vase ab eo consecrato sculptis, ità legimus;

Carmina S.
Remigij. Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro;
Iniecto æternus quem fudit vulnere Christus;
Remigius reddit Domino sua vota sacerdos.

Quod vas vsq; ad nostra tempora perdurauit; donèc fufum, in redemptionem datum est Christianorum, vt à ministris diaboli Nortmannis redimeret precium argentei calicis; quos de potestate tenebrarù redemerat effusus sanguis calicis, Christi videlicet passiois.

Traditur
litteris.

Traditus autem à parentibus scholæ literis imbuendus; in breui coëuis & etiam natu maioribus suis doctrina excellentior est effectus. Studebat quoque teneros annos morum maturitate vincere; & benevolentiam cordis, charitatis melle condire; turbas frequentium populorum vitare; & vt præconem suum fecisse didicerat, vita solitaria in reclusionem Domino seruire; qui locus in castro Lauduno hætenus designatur; & venerabiliter colitur. In qua reclusionem secundis successibus certatim sanctæ conuersationis studijs iustus adolescens Domino militauit. Et cum ad viginti & duos ætatis suæ annos peruenit; defuncto Bennadio archiepiscopo in hac vrbe Rhemensi, omnium generaliter votis ad pontificij culmen raptus fuisse dinoscitur potiùs, quàm electus. Fit ergò concursus populi, diuersi quidem sexus, conditionis ac dignitatis, necnon & ætatis; sed vnus atque eiusdem sententiæ cuncti hunc verè Deo dignum; & qui populi præfici deberet, acclamabant. Vir autem beatissimus his angustijs depressus, nimis afficiebatur angoribus; quia nec fugæ locus vsquàm patebat, nec populo, vt ab intentione cœpta respiceret, villo modo satisfacere poterat. Diuinæ nanque erat voluntatis; vt qui omnium saluti prospecturus erat, omnium acclamationibus eligeretur; & qui vnitate fidei cum iam fidelibus, & futuris fidelibus erat prouisurus; vnione cuncti populi ad sedem eueheretur sacerdotalis honoris. Sanctissimus quidem vir cum his acclamationibus se vrgeri conspiceret; de infirmitatis & ætatis suæ tempore conqueri cœpit; & quia Ecclesiasticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem, voce publica fatebatur. Timebat enim, nè immatura ætas inimici versutis impugnata; aliquid contraheret sinistri. Sed diuina gratia, & vocem populorum constantissimè in ipsius perdurare fecit electione; & sanctum virum ab antiqui hostis protexit malignitate. Et cum populi acclamaret frequentia, & sanctissimus vir magna reniteretur constantia, placuit omnipotenti Deo ei manifestissimis monstrare indicijs, quod ipse de eo haberet iudicium.

Puer degit
solitarius.

Adolescens
raptus ad
pontificatù

Etenim

Etenim cum modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, descendit subito radius noui luminis super ipsius viri sancti verticem, ac si ipse sol de caelo motus, super eum ceciderit? & quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipse quoque, cum ad hoc opus adscisceretur, lumine debuit declarari visibili. Ipse namque erat lucerna, quæ non sub modio curæ corporeæ, sed super candelabrum purissimæ ac Deo dilectæ conuersationis erat ponenda? quatenus his, qui in domo sanctæ Ecclesiæ futuri erant, lumen optimæ institutionis præberet.

Placuit etiam omnipotentia diuinæ, huic miraculo aliud addere, ad ostensionem mentis beatissimi viri. Etenim radio supradicto se illustrante, sensit capiti suo vnguinis sacri infusum liquorem, quo totum eius delibutum est caput. Et merito? ut qui oleum spirituale populis, quo eorum quidem capita visibili, mentes autem prædicatione, sancto spiritu in se loquente, vncturus erat chrismate inuisibili, id est, gratia eiusdem spiritus sancti, ipse quoque prius tali vnctione insigniretur. Acceptis autem talibus ac tantis auspicijs, diuinis timuit contraire statutis. Neque enim tutum illi videri poterat, tot signis præcurrentibus, diuinæ contradicere iussioni, præsertim cum luce & vnctione sancti spiritus, quæ oleo visibili designatur, interius illustratus atque perunctus, ut & sanctus Esaias, admittendum se in diuinum ministerium, debere se potius offerre, quam excusare, didicerit.

Posthabita ergo omni dubitatione, atque ancipiti submota sententia, vnanimitate episcoporum Rhemenensis prouinciæ, infulis induitur sacerdotalibus, benedictione consecratur episcopali, atque in sede præsulatus collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Vbi statim sic apparuit apertus & deuotus, tanquam si officio, ad quod nouiter ascendere, iugiter præuisset. Fuit itaque in elemosynis largus, in vigilijs sedulus, in oratione deuotus, in humanitate profusus, in doctrina præcipuus, in charitate perfectus, in sermone paratus, in conuersatione sanctissimus. Synceritatem mentis, vultus sui serenitate monstrabat, & pietatem clementissimi cordis, ostendebat in lenitate sermonis. Quicquid ad salutem posset pertinere æternam, non minus implebat beatissimus opere, quam sermonis prædicatione docebat. O virum, per omnia Deo dignum. Eminebat in ipso habitu, animi pulchritudo? in specie exterioris hominis, ipsam putares expressam imaginem sanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis ad spectum, reuerendus in celsu, metuentus seueritate, venerandus benignitate. Censuram autoritatis, temperabat mansuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis austeritas, sed blandiebatur cordis serenitas. Erga bene agentes, Petrus apparebat in vultu, erga delinquentes, Paulus in spiritu, ac sic conueniente in vno diuersitate gratiarum, illius pietatis, huius erat æmulator districtiōnis? ita ut cum præsentiam eius quisquam vix sustineret, absentiam ferre non posset. Internorum autem bonorum suorum formas ac species, sicut nemo ad plenum potuit inspicere, ita nemo sufficit explicare? Quas sicut ille studuit excolere, ita & laborauit occultare? & cum hæc vellet augeri, nolebat agnosci. Sed quia hæc est natura iustitiæ, ut quanto studiosius abscondi optat, tanto clarius innotescat, & occultatio ipsa, prædicatione sit? per populos tantorum bonorum fama volitabat. Eminebat in admiratione omnium, veluti ciuitas super verticem montis exposita, nec iam lucerna poterat latere sub modio. Gloriosa illa anima aperuit latentem in se diuitias celestium munerum, & de armario suaueolentium virtutum, aromata sanctificationis & gratiarum suarum supra omnem hanc ecclesiam effudit. Neglector quietis, refugia voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectiōnis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia. Sic in se excoluit diuersas gratiarum virtutes, ut vix pauci tenerent singulas, quomodo ille impleuit vniuersas. Semper in operis exercitio, semper in compunctiōnis affectu. Nulla illi ex omnibus propensior cura, nisi ut aut de Deo in lectione atque sermone, aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui contra continuatis ieiunijs ossa studebat de persecutore inimico, longo triumphare martyrio, pro cibo ac potu hoc secum incessanter ruminans? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini? Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Defecit in salutare tuum anima mea. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Et consolando se dicebat, Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo,

Eius electio
diuinitus
approbat
tur.

Diuinitus
vngitur.

Esa. 6.

Consecra
tur in epi
scopum.

Eius virtus
tes.

Iustitiæ in
dolce.

Nota exi
mia orna
menta.

Psal. 41.

Psal. 83.

Psal. 118.

Psal. 62.

Psal. 42.

Ibid.

Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei & Deus meus. Satiabor, dum manifestabitur gloria eius.

Psal. 16.

Nam quia specie sui conditoris ad quam anhelabat, necdum satiabatur, continuis suspirijs atque gemitibus, diurnis atque nocturnis lachrymis illum desiderans, pio luctu ad superna gaudia subleuata, flendo se anima sancta pascebat: & intus quidem doloris sui gemitum tolerabat, sed eo refectiois pabulum percipiebat, quo hic vis amoris per lachrymas emanabat. Præter vitam autem nihil esuriebat, præter iustitiam nihil delectabiliter sitiebat. Præsentia tanquam inania atque transacta, absente spiritu non videbat, & in futuro reposita quasi oculis subdita concupiscebat. Et verè felix terra, quæ talem genuit, ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emisit. Benè igitur & congruè, secundum prophetam, de illo dicamus: In memoria æterna erit iustus. Dignè enim in memoria versatur hominum, qui ad gaudia transijt angelorum.

Psal. 111.

Qui ideò gratiam Dei glorificatus inuenit, quia mundi gloriam, adiutus Dei gratia, non quæsiuit. Qui gubernaculum fidei viriliter tenens, ancoram spei tranquilla iam in statione composuit. Qui contra impetum diaboli, scutum Dei ita infatigabiliter tenuit, vt ad victoriam perueniret. Habemus in eo medicum è cælo, cum quo sanctitas,

Beneficia
per S. Re-
migiū ho-
minibus
præstita di-
uinitus.

inmò ipse sanctitatis author ciuitatem nostram intrauit. Quantis cæcis, à via veritatis errantibus, visum quo Christus videtur, aperuit? in quantorum auribus, sermonibus cælestium mandatorum, preciosum infudit auditum? Quantos intrinsecus vulneratos, angelici oris arte & orationis virtute curauit? quantorum animas, peccatis iam in corpore defunctas, ad emendationem tanquam ad lucem vocando resuscitauit? Docebat quotidie filios suos, nè res alienas concupiscerent, nè eis coniuges extraneæ pulchræ essent, nè peccati venenum per aspectum animam penetraret. De quantorum cordibus ille, quos iniquitas & impietas possidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, restrinxit inuidiam, reuocando illuc fidem & castitatem atque misericordiam? Quantos vir ille Apostolicus poenitentia medicamentis à peccatorum morte resuscitauit, custos animarum, cupiditates refecans, iram comprimens, malitias extirpans? His magis vir ille temporibus necessarius fuerat, quibus tanta iniquitas sumptis quotidie, deficiente iustitia, viribus, cõualefcit. Et quidem ille in hac peregrinatione seculi solo corpore constitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuersatus est. Qui huic mundo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac vita ad illam transtulit, & de sinistra semper transmisit ad dexteram, atque in cælo suos reposuit sudores. Et inter hæc omnia intendebat vir beatus iactantiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia excelsa latere: adè vt non solum corda hominum, beluina feritate crudelia, ad mansuetudinem Christi domaret fidelis seruus eius & prudens, sciens consertis eius dare in tẽpore tritici mensuram, id est, pro captu audientium mensuratè & opportunè diuini verbi pabula ministrare: verum etiam aues, vt innocentia & potestas primi Adæ, antequàm peccaret, cui omnia irrationalia subiecta fuerunt, vt scriptura demonstrat, in isto sancto viro per secundum Adam, Dominum nostrum Iesum Christum, reformata intelligerentur.

Iactantiam
deuitat.

Gen. 1.
Psal. 8.

Cum enim inter domesticos suos contingebat illum secretius habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate charorum, descendebant ad eum intrepidi passerès, & in manu eius, mensa reliquias colligebant. Discedebant alij saturi, accedebant alij saturandi? Sic mansuebat feritas auium, in operatione virtutum. Delectatio namque illius talis erat in hilaritate charorum, sicut de beato Iob legimus, quoniam non cadebat lux vultus eius in terram: quia nimirum in tanta grauitate vultu tenere consueuerat, vt nunquam contemptibili lætitia resolueretur: sed quotiescunque hilariorem se presentibus exhibebat, certa semper hoc causa vtilitatis eorum faceret. Ità & hic sanctus, religiosa grauitate discretus in omnibus, non vanitatis iactantia hæc vel dissolutione agebat: sed vt Dei ostenderetur collata sibi gratia, & ad eius amorè & fidem, qui mirabilis in sanctis suis, seruos suos multis modis cõsolari ac mirificare dignatur, suorum corda excitarètur, & illius seruituti se propensius manciparent. Sed & non sine consideratione videtur prætereundum, cur iste sanctus in iocunditate charorum, amplius in mansuetudine ac passione passerum, quam aliarum auium delectabatur. Et vt primò dicamus simpliciter, solent homines alias aues domesticas habere in domibus suis, passerès autem, licet in tectis, sicut legimus, & videntes scimus, soleant habitare, humana gaudentes vicinitate, intra domos tamè suas domesticos habere non solent. Vnde constat quia si aues, quæ in domibus domesticæ haberi solent,

Iob. 29.

solent, in manu pascere, pro nullo haberetur miraculo, nec esset, vnde conuiuantibus iocundatio proueniret. In domum quoque secretiorem alijs auiibus, quæ intra cubi- cula domesticæ haberi non solent, nisi passeribus, qui in tectis, humana vicinitate gau- dentes, habitare solent, ad hanc seruo Dei diuinam collatam gratiam demonstrandam, facultas non erat conueniendi.

Sed si alius aliquid in hoc sancti Dei facto perscrutari volumus, intelligere possumus, quia nullæ aues tam sepe in scripturis comendantur, sicut passer, colūba & turtur. Col- umba quippe & turtur, quæ genitus pro cætu edere solent, quia luctus sanctorum in præ- senti seculo, & superna desideria per secretas orationum lachrymas, & * cantus ecclesiæ publicos designant. Passer verò auis corpore parua, sed maxima sagacitate sollicita, quæ nec facile laqueis irretitur, nec per ingluuiem ventris, escarum ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatem suam, ne aut ipsa à suo insidiatore capiatur, aut foetus eius serpen- tinis deuorentur insidijs, ad domorum fastigia celsa concurrat. Huic merito prudens & humilis quisque, comparatur, qui diabolicæ calliditatis fraudes fugiens, vigilijs & oratio- nibus ac poenitentiarum lachrymis intra sanctæ ecclesiæ septa se munire festinat. Redem- ptor etiam & Saluator noster se passerem dignatus est designari, Psalmista teste, qui dicit: Etenim passer inuenit sibi domum. Iam quippe passer domum sibi inuenit, quia æterni celi habitaculum noster redemptor intrauit, ubi factus est sicut passer solitarius in tecto, quia solus inter mortuos liber, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differetius præ illis nomen hereditauit, ut sit & vocetur filius Dei. Hic est verus Deus, & vita æterna. Ad quæ in hac peregrinatione positi anima cuiusque, fidelis suspirans, sic iocundatur, dum per fidem rectam & sancta desideria ac per bona opera, in celorum regno mansionem suam sentit esse preparatam: sicut passer in foramine parietis exultat: id est, etiam veraciter fidelis in foramine maceris, scilicet in unitate ecclesiæ, quæ de perforato in cruce Christi latere, lauacro rigatur & poculo, à maligni spiritus & membrorum eius malignitate protectus, exultat: & qui ex sanguinibus, & volutate carnis, & volutate viri natus, sed sanguine Iesu filij Dei de potestate tenebrarum redemptus, & ex aqua & spiritu, quo idem Dominus Deus noster ex gloriosa semper virgine Maria Do- mina nostra est natus, & ipse à virgine matre Ecclesia, immaculato diuini fontis vtero est renatus, ac Christo incorporatus, gaudio inenarrabili & exultatione exultat.

Sunt & alia, quæ de hoc beati Francorum apostoli facto (Signa enim apostolatus eius, Franci sunt, sicut in processu monstrabimus) ad nostram vtilitatis augmentum conside- rantes trahere possumus, comparantes illud ad Iohannis apostoli. Fertur enim rela- tione Maiorum, quia cum B. Iohanni apostolo auis, quæ perdix vocatur, vna & sana à quo- dam oblata fuisset, cepit eam leni manu demulcendo tractare. Quod videns quidam ad- lescentium, ad coxuos suos ridendo dixit: Videte quomodo ille senex cum a uicula, sicut & puer, ludit. Beatus verò apostolus ista per spiritum cognoscens, vocauit ad se iuuenem, interrogans quid manu teneret. Cui iuuenis: Arcum, inquit. Et B. Iohannes: Quod habet of- ficiū illud, quod in manu tenes? Et iuuenis: Sagittamus, inquit, inde bestias, siue aues, vel alia quæque. Et B. Iohannes: Quomodo, inquit, vel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tetendit illum, & tensum in manu tenuit. Sed cum B. Iohannes nihil ei subsecutus loquendo fuit, post aliquod spatium iuuenis arcum distendit. Cui B. Iohannes: Cur, inquit, arcum disten- disti? Ad quæ iuuenis: Quia si diutius tensus teneretur, infirmius tela iactaret. Et ad hæc sanctus apostolus: Sic & humana fragilitas si semper in rigore contemplationis persi- stat, & sibi non condescendat, minus necessario valida contemplationis penna subleua- tur. Quod pia prouisione conditoris & saluatoris nostri agitur, ut per collatam gratiam crescamus in profectu virtutum, & per infirmitatis nostræ recognitionem, discamus hu- militatis custodire virtutem. Quo facto & sermone audientibus magnam instructio- nis edificationem & presentibus contulit, & futuris sequens, sequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximam instructionis edificationem, & in charorum chara dilectione, & in fragilitatis nostræ discreta condescensione, nobis valemus assumere, si velle passeribus subministrans, qui non serunt, neque congregant in horrea, sed Deus pas- scit illos, alijs saturatis, alios saturandos suscepit, nos qui res & facultates, vel cognati- onis successione, vel fidelium collatione suscepimus, fratribus, qui non præparaue- runt sibi, (quia hilarem dator diliget Deus) cum gaudio bona, quæ possumus, mini- strantes, alios quibus bona ministramus, adsciscimus: plus gaudentes de bono opere, quam

* Ita legens
dū videtur:
nam dictio
erat oblite-
rata.
Passer my-
sticè.

Psal. 83.

Psal. 101.

Heb. 1.

2. Iohan. 3.

Remigius,
Francorum
apostolus.
Similia Cas-
sianus habet
Collatione
24. cap. 21.

Admiranda
nonnunquam
animi rela-
xatio.

2. Cor. 9.

- quàm de bona possessione: vt & Deus colleretur bono operi nostro, qui operarijs pietatis se in iudicio dicturum p̄dixit: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.
- Matt. 25.** Accidit autem quodam tempore, cum pastorali solertia ex more parochias circuiret, vt si negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur, fidelis Christi seruus agnosceret, & vt bonus agricola, quę inculta erant, ad bonę operationis fructus profereudos excoleret, vt ad vicum, cui vocabulum est Calmaciacus, perueniret. Vbi dum quidam cęcus, per interualla temporum occultatis se dęmonis inuasionē possessus, ab eo opem misericordię postulasset, quoniam ante ipsius sancti viri p̄sentiam occultari non potuit, (erat enim illius generis, de quo Dominus in Euangelio dicit, quod nō eicitur, nisi in oratione & ieiunio) cępit, qua dudum captus fuerat, dęmonis infestatione idem cęcus corporis vexatione torqueri. Tunc B. Remigius in oratione, qua semper animo ad Dominum intendebat, corpore, quod ieiunijs & bonorum operum exercitio incessanter afficiebat, se humiliter ad terram prostrauit, statimq; lumen pristinum cęci oculis reddidit, & ab eo pestem immundi spiritus effugauit, & nē ultra eum vexare p̄sumeret, in nomine Christi p̄cepit, opemq; victus petita pauperi tribuit. O ineffabilis gratia pietatis, à quo dum sola substantia petitur, triplex remedium obtinetur. Vidu pauit egenum, muneravit visu cęcatum, reddidit libertati captiuum. Atq; ita contigit per hoc insigne miraculum sanctę Trinitatis mysterium, vt cum apparuit vnus in paupere, Trinitas se ostenderet in salute.
- Mar. 9.** Qui ergo tentationibus, siue occultis in mente, siue apertis in corpore, antiqui hostis sentit se infestatione vrgeti, opem intercessionis eius obnixè deprecatur, & si fideliter petierit, ab infestatione immundi spiritus se ipsius meritis & orationibus à DEI gratia liberari non dubitet. Qui superne lumen contemplationis ignorat, qui p̄sentis vitę tenebris pressus, dum venturam vitam nequaquam diligendo conspiciat, & quod gressum operis porrigat, nescit, lumen intelligentię ac contemplationis, atq; necessariam cordis compunctionem, per intercessionem eius apud Domini pietatē expostulet, nihil hesitans, quia pro certo accipiet. Qui paupertate spiritualis victus atq; vestitus, fidei videlicet, spei & charitatis, ac cęterarū virtutū se arctari cognoscit, vel etiam temporalibus necessitatibus ac tribulationibus sentit affligi, eius intercessionū solatia gemitibus & lachrymis expetat, & quod pauper, cęcus atq; dęmoniosus per illum obtinuit, se solatio consolationum obtinere confidat. Verum si ad primas rogantis lachrymas Dominus precibus huius intercessoris nostri respondere, id est, erranti sospitatem mentis dare, vel opem ferre necessitatem patienti distulerit, nec sic quidem à petendo, quarendo, pulsando desistendum est, neq; impetrandi subeunda desperatio: sed tanta potius perseuerantia instantia, tam obstinato frequentandus est, cum intercessionibus huius protectoris & adiutoris nostri, clamore Saluatoris, donec & ipse de cęlis Domino pro supplicatore suo supplicet: sicq; fiet, vt si mentē ab intentione proposita non mutauerit precator, nequaquam fructu pię petitionis fraudetur. Sed & si pro sua fragilitate quis, seu pro alijs interuenierit, desiderati potietur effectū: nisi forte petentē cor in petitione reprehenderit, cum resistere se p̄ceptis eius meminit, quia dignum profectō est, vt ab eius beneficijs sit quisq; extraneus, cuius nimirum iussionibus non vult esse subiectus. Qua in re hoc est salubre remedium, vt cum se mens ex memoria culpę reprehēdit, hoc prius in oratione defleat, quod errauit, quatenus erroris macula cum fletibus tegitur, in petitione sua cordis facies ab authore munda videatur. Curandum est etiam, nē ad hoc rursus proruat, quod se mundasse fletibus exultat, nē, dum plorata iterum culpa committitur, in conspectu iusti iudicis ipsa etiam lamenta leuietur, & cor iterum p̄terita in petitione reprehendant. Grauius nanq; vniquisq; confunditur, quando mandata Dei vel legendo vel audiendo respicit, qua viuendo contempnit, & indē dubitatione confusus, se ad orandum Deum conuertit. Vnde Iohannis voce dicitur: Si cor nostrum non reprehendit nos, fidutiā habemus apud Deum, & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac si diceret: Si id quod p̄cipit, facimus, id quod petimus, obtinemus. Valdē nanque apud Deum vtraque hęc sibi necessariō congruit, vt & oratione operatio, & operatione oratio fulciatur. Hinc etenim Ieremias ait: Scrutemur vias nostras, & queramus, & reuertamur ad Dominum, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum in cęlos. Vias etenim nostras scrutari, est, cogitationū interna discutere. Cor verò cum manibus leuat, qui orationem suam operibus roborat. Nam quif.
- Intercessio sanctorum q̄ efficac.**
- Virtutes, victus & vestitus animi.**
- Oranti Deū quid agendum.**
- 1. Iohan. 3.**
- Oratio & operatio. Thre. 3.**

quisquis orat, sed operari dissimulat: cor leuat, sed manus non leuat. Quisquis verò operatur, & non orat: manus leuat, & cor non leuat. Iuxta Iohannis vocem, tunc cor fiduciam in oratione accipit, cum sibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Erat enim hic præsul beatissimus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in interiorum solitudine non relinquens. Cum ergo circumiens parochiâ solitudine pastoralis, transiret per * condumam episcopij villæ, cuius vocabulum est Tudiniacus, adspexit messores messem secantes: accedensq; ad eos, cum verbo prædicationis exhortatus est eos, dando cibum & potum in consolationem laboris. Et dum hæc ageretur, accidit, sobrinam illius, nomine Celsam, Deo sacratam, proinde transire, & villam suæ proprietatis, nomine Celtum, adire. Quæ cum cognouit sanctum Remigium iuxta transitus sui viam esse, venit ad eum, & benigne, vt par erat, ab illo suscepta, petijt eundem virum sanctum, vt vnâ cum illa domum suam, quò ibat, dignaretur adire. Idem vir sanctus, vt erat præstabilis super iustis petitionibus, ipsius sobrinæ suæ postulationi præbuit assensum. Et cum pariter ad domum peruenissent, & inter se familiaria & spiritalia haberent colloquia, venit minister ipsius Celsæ, ad auriculam eius, dicens, quòd villicus eius vinum, quod in eadem villa fuerat, venditum iam habebat, excepta paruula quantitate, quam pro saluando vasculo reseruauit. Cuius vultum sanctus Remigius videns rubore perfusum, interrogauit quid ei suus minister in auriculam dixerit. Quæ illi promptè respondit, quoniam non tantum pro eo de ipso nuncio verecundabatur, quantum pro eis, qui cum eo aduenerant. Cognita verò causâ, beatus Remigius hilari vultu consolatus est eam, dicens; Pro hac re, filia, noli contristari: dabit enim indè Dominus largitate pietatis suæ solitam consolationem, qui per prophetam suum se timentibus nihil deesse promissit. Et dixit eidem sobrinæ suæ, audientibus illis qui aderant, vt alia illa curaret: ipse autem veller interim hortum & viridarium atq; domos illius circumire, & videre qualiter illa maneret. Et sic de industria priùs alia circumiens, peruenit vsq; ad cellarij ostium. Et interroganti, quid in illo tecto haberetur, respondit minister, cellarium esse. Idem autem vir sanctus dixit, se illuc introire velle. Cui cum nemo auderet contradicere, interrogauit cellarium, si haberet in aliquo de ipsis vasculis vel aliquid vini. Et designato vasculo, in quo aliquid vini remanserat, dixit; Claude ostium, & sta de ista parte, vsquedùm ego ad te reuertor. Et pergens ad alteram frontem vasculi, quæ erat iuxta parietem, fecit crucem super idem vasculum, quod erat non modicæ quantitatis. & genua flectens ad orationem, orauit diutiùs: & cepit vinum per foramen superius, per quod eidem vasculo infusum fuerat, adeò redundare, vt super pavementum ipsius domus largiter inundaret. Et viro sancto adhuc decumbente in oratione, cellarius timore perculsus exclamauit, dicens; In nomine Christi, quis vnquam tale vidit? Quod cum audiuit sanctus Remigius, surrexit ab oratione, & præcepit illi, vt nemini hoc indicaret, sed diceret dominæ suæ ministris, impetratum vinum se habere, vnde ministrare valerent. Sanctus verò Domini rediens ad præfatam sobrinam suam, consolatus est eam, dicens; Filia, noli contristari, sed spera in Domino, & fac bonitatem, & pascèris in diuitijs eius. Habes nunc vinum? latemur & exultemus in Domino. Quod factum cum ipsa & homines eius per cellarium cognouissent, quia, vt scriptum est, opera Domini narrare honorificum est, dixit ad eum sobrinam suam; Nunc cognoui sancte pater, quia diuina inspiratione ad hanc domum hodiè te vocauit. propterea de hac villa te & ecclesiam tuam perpetuò heredem esse faciam. Et præsentialiter ipsam villam ad Rhemensem ecclesiam tradidit, & eidem sancto præfati indè chartam & vestituram secundum morem legalem fecit.

Miramur, quia iuxta verbum Elisei, paruo olei liquore magna vasa infusa, oleo fuè. 4. Reg. 4. re repleta. Miramur, quia benedictione & oratione Domini & patris ac patroni nostri Remigij, vas non modicæ quantitatis, de paruo liquore, quod in eo erat, vinum superfluum etiam in pavementum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * voluntatibus debriati, alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum nostro vel exemplo vel verbo illeximus, euacuati à Christo, vasa donis spiritualibus vacua, si ad memoriam huius beati Pontificis à fundo cordium nostrorum, venenum iniquitarum nostrarum, quod deest stabiliter vt vinum nos ingurgitando bibimus, per puram confessionem cum contritione & cordis rugitu euouerimus, euacuantes nos scilicet peccatorum, quo repleti sumus, & lachrymis nos eluèrimus, leuantes corda nostra cum

Vigilantia
pastoralis.

Psal. 38.

Crucis si,
gnè edit, &
orat, vinnq;
abundat in
vase penè
vacuo.

Psal. 36.

Tob. 12.

4. Reg. 4.

for. * volu-
ptatibus

Confessio
peccatorum,

cum

cum puris manibus sine ira & disceptatione ad Deum, meritis eius & precibus obtinere nos posse credamus, vt repleamur abundanter gratia Dei; & fiat in nobis fons vitæ, ac in eius lumine videamus lumen.

Summaria
explicatio
fidei Chri-
stianæ.
Ioan. 18.

Tunc ad iustitiam credentes corde, & ad salutem confitentes ore, quia in patre totus est filius, & in verbo totus pater: in patre simul & filio, totus est sanctus spiritus: à patre simul & filio totus idem procedit spiritus sanctus, quod in futuro specie videbimus, quando secundum promissionem suam Dominus noster Iesus Christus nobis palam de patre annunciabit: quia per patefactam tunc maiestatis suæ speciem, & quomodo ipse gignenti non impar oriatur, & quomodo vtriusque spiritus vtrique, coæternus procedat, ostendet. Apertè namque tunc videbimus, quomodo hoc quod oriendo est, ei de quo oritur, subsequens non est: quomodo is, qui processione producit, à proferentibus non preëitur. Apertè tunc videbimus, quomodo vnum indiuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnum. Credamus igitur & confiteamur sanctam & consubstantialem ac coæqualem patrem, & filium, & spiritum sanctum, coæternam & consubstantialem ac coæqualem sibi esse, vnius diuinitatis, essentia, omnipotentia, gloria, magnitudinis, maiestatis, & quicquid ad se, id est, substantialiter dicitur: relatiue autem tres personas, patrem & filium & spiritum sanctum, & quòd inseparabilis nature vnitas, non possit separabi-

Personæ in-
separabiles.

les habere personas. Quod & in hoc ostenditur, personas non posse diuidi in Trinitate, quia cuiuslibet personæ nomen, semper ad alteram respicit personam. Si patrem dicis, filium ostendis. Si filium nominas, patrem prædicas. Si spiritum sanctum appellas, patris & filij esse spiritum necesse est intelligas. Et hoc regulariter sit tenendum, quòd omnia nature nomina vel essentia, sicut in vna persona singulariter, sic etiam in tribus semper singulari numero sit dicendum, & in Deo nihil secundum accidens sit dicendum, quia nihil in eo mutabile est. Et qualis ac quantus sit pater, talis ac tantus sit filius, talis ac tantus sit spiritus sanctus; nec aliquod maius sit, tres simul dictæ personæ, quam singula quæque; persona, quia eadem magnitudo est in vnaquaque; persona semel dicta, quæ est in tribus personis simul nominatis.

Sola filij per-
sona incar-
nata.

Vna verò tantum ex eadè sancta Trinitate persona filij, per quem omnia facta sunt, operatione spiritus sancti ex immaculata carne perpetuæ virginis Mariæ, nostræ carnis substantiam, animatam nostræ nature anima rationali & intellectualem, de incomprehensibili nobis virtutis suæ opere, totum scilicet hominè, vt totum saluaret hominem, assumpsit in vnitate personæ diuinitatis suæ. Natiuitas enim Domini secundum carnem, quantum habeat quadam propria, quibus humanæ conditionis initia transcendit, siue quòd solus ab inuoluta Virgine sine concupiscentia est conceptus & natus, siue quòd ita visceribus matris est editus, vt fecunditas pareret, & virginitas permaneret: non alterius tamen nature erat eius caro, quam nostra est; nec alia illi, quam cæteris hominibus, anima est inspirata principio, quæ excelleret, non diuersitate generis; sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suæ habebat aduersum; nec discordia desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine Deitatis & mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedeat iniurijs. Verus homo vero vnitus est Deo, sed secundum existentem prius animam deductus è cælo, nec secundum carnem creatus ex nihilo. Eandem generis in verbi diuinitate personam, & tenens communem nobis in corpore animamque naturam. Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi idem Deus idemque homo, in vtroque & vnus esset & verus. Quam seruilem formam, à solo filio Dei susceptam, tota sancta Trinitas, cuius vna est voluntas & operatio, in vtero gloriosæ ac semper virginis Mariæ fecit, sicut euangelizauit ei archangelus. Spiritus sanctus, inquam, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Quæ tota sancta Trinitas, scilicet Deus pater, nuncupatione altissimi designatus: & eius virtus & sapientia, quæ ædificauit sibi domum, vngentus videlicet filius, ipse author operis, ipse opus authoris, cooperante spiritu sancto, eiusdem Saluatoris nostri humanitatem, corpus nimirum & animam, cõdidit in visceribus virginis, quæ facta est ancilla hominis, per diuinitatem: & mater verbi, per carnem. Non autem prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodum diuinitas venit in carnem; sed mox verbum venit in vterum, mox verbum, seruata propriæ veritate natura, factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per vterum Virgi-

Luc. 1.

Prout. 9.

Humanitas
Christi, op-
torius Tri-
nitatis.
Psal. 44.

ris nostri humanitatem, corpus nimirum & animam, cõdidit in visceribus virginis, quæ facta est ancilla hominis, per diuinitatem: & mater verbi, per carnem. Non autem prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodum diuinitas venit in carnem; sed mox verbum venit in vterum, mox verbum, seruata propriæ veritate natura, factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis & animæ rationalis, natus est per vterum Virgi-

Virginis filius Dei, vnctus oleo lætitiæ, id est, dono spiritus sancti, præ consortibus suis, scilicet præ cæteris hominibus. Nos prius homines peccatores efficiuntur, & postmodum per vnctionem sancti spiritus sanctificamur: ipse autem existens Deus ante secula, per spiritum sanctum in vtero Virginis homo conceptus est in fine seculorum. Ibi ab eodem spiritu vnctus est, vbi conceptus, nec antè conceptus, & postmodum vnctus est: sed hoc ipsum de spiritu sancto & carne Virginis concipi, à spiritu sancto vngi fuit. In quo complacuit inhabitare omnem plenitudinẽ diuinitatis corporaliter, id est, substantialiter: quia verbum per omnipotentiam suam, voluit hunc perfectũ hominem, quem assumpsit, hoc fieri ex tempore, quod ipse semper fuit sine tempore, id est, proprium filium Dei: vt non possint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius factus ex tempore, nè quaternitas (quod absit) pro incarnatione ipsius in sancta Trinitate dicatur: quoniam Deus, Dei filius humanam assumpsit naturam, non personam, in æternam suscipiens personam diuinitatis, temporalem humanitatis substantiam. Homo transiit in Deum non vertibilitate naturæ, sed propter diuinã vnitatem personæ. Nam sicut in sancta Trinitate alia est persona patris, alia filij, alia spiritus sancti, sed non aliud est pater, aliud filius, aliud spiritus sanctus: ita in Dei filio Domino nostro Iesu Christo, aliud est diuinitas, aliud anima, aliud corpus: sed non alia est persona diuinitatis, & alia humanitatis, sed vna eademque persona. Ideo non sunt duo Christy, nec duo filij: sed vnus Christus, & vnus filius, Deus & homo, iuxta Euangelistam, plenus gratia: quia plenitudo humanitatis, anima & corpus, assumpta est à verbo in vnitate personæ suæ diuinitatis. Plenus veritate, quia in plenitudine humanitatis, inhabitat plenitudo diuinitatis: quem beata virgo Maria, salua integritate sui corporis, Deum & hominem, vnicum filium edidit, quem admodum salua virginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum, quæ ab eodem opifice suo Deo incorporantur, & priusquam suis inspicientur corporibus, non fuerunt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago est vitiosa, nemo potest à conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum: quia quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in vnam parit gratia mater infantiam, dicente Apostolo: Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus & Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque fœmina: omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo distinguunt, diuinitas deseruit, postquam eam assumpsit, nec in ipsa etiã passione, quanuis ipsa diuinitas impassibilis semper in sua permanet natura.

Et quoniam Iohannes Baptista eidem Domino nostro Iesu Christo singulariter ac sine mensura datam spiritus largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat, cuius anima & caro, cū verbo vnus est Christus, & vnicus filius, anima eius plenam in se diuinitatis habuit semper, & habet notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere personam. Ipse est enim, qui dat sanctis spiritum, ipse est, qui accipit: æqualis patri secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem. Et quia potens est ad mensuram dare, idè non debuit ad mensuram accipere. In forma enim Dei manens, spiritum dat: formam serui accipiens, spiritum accepit. Ipsum enim, quem ad mensuram dat, totum accepit. Idem sacerdos & sacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod assumpsit ex nobis, vt auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id est, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre substantiam. Habens ex nobis, vsque ad mortem, nostræ iniquitatis pœnam, habens incommutabilem de Deo patre iustitiam. Propter nostram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iustitiam suam & ipse semper viuus. Qui Dominus & rex gloriæ crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute sua. Idem Deus, qui in cruce homo factus pependit, & in sepulcro idem Deus homo factus iacuit: sed in sepulcro secundum solam carnem idem Deus iacuit, & in infernum secundum solam animam descendit, & resurrexit tertia die carne: quia peccatum non fecit, à quo resurgeret anima. Ipse Deus & homo ascendit in cælum, & sedet ad dexteram patris, venturus iudicare viuos & mortuos. Quicquid enim in Christo factum esse legitur, ab vno Christo & ab vno Dei filio gestum est. Hæc verò personaliter totus Christus dignatus est agere. Ipse quippe suas passiones inuenitur operatus, qui nihil

Psal. 44.

Colof. 2.

Christus Deus & homo, nõ nisi vnus Dei filius.

Ioan. 1.

Gal. 3.

Ioan. 3.

Christus sacerdos & sacrificium.

Psal. 29.

1. Cor. 13.

habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantæ sanctitatis & iustificationis est, vt omnes in se credentium animæ, per eam sanctificari & iustificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis est à peccato, vt omnes in se confidentium carnes, diuina in eo operante gratia, purgari & liberari possint: quia sanguis, qui de eadem carne lancea militis vulnerata fluxerat, precium est salutis humanæ. Per cuius effusionem, extincta est flammea illa paradisi custodia, & via fidelibus aperta est ad lignum vitæ, quod plantatum est secus decursus aquarum viuentium. Cuius ligni sapientissimus Salomon, cum de laude sapientiæ multa dixisset, recordatus est, irâ dicens: Beatus homo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò post: Via eius via pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerint eam, beatus. Quem scilicet Christum Dei virtutem & Dei sapientiam videns Iohannes Baptista & præcursor suus venientem ad se, populis, quibus diù illum prædicauerat, digito demonstrauit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce agnus Dei, ecce innocens & ab omni peccato immunis, vtpotè qui os quidem de ossibus Adam, & carnem de carne Adam, sed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccatum mundi, ecce qui iustus inter peccatores, mitis inter impios, hoc est, quasi agnus inter lupos appàrens, etiam peccatores & impios iustificandi habet potestatem.

Quomodò autem peccatum mundi tollat, quo ordine iustificet impios, apostolus I. Pet. 1. Petrus ostendit, qui ait: Non corruptibilibus argento vel auro redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati Iesu Christi. Et in Apocalypsi Iohannes Apostolus: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Non solum autem lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, quando sanguinem suum dedit in cruce pro nobis, vel quando quisque nostrum in mysterium sacrosanctæ passionis illius baptismi aquis ablutus est: verum etiam quotidie tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis nostris quotidianis in sanguine suo, cum eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cum panis & vini creatura, in sacramentum carnis & sanguinis eius, ineffabili spiritus sanctificatione transfertur: sicque corpus & sanguinis illius, non infidelium manibus ad perniciem suam funditur & occiditur, sed fidelium ore sumitur in salutem. Cuius rectè figuram agnus in lege paschalis ostendit, qui semel populum de Aegyptiaca seruitute liberans, in memoriam eiusdem liberationis per omnes annos immolatione sua populum eundem sanctificare solebat, donèc veniret ipse, cui talis hostia testimonium dabat. Oblatusque patri pro nobis in hostiam odoremque suauitatis, mysterium suæ passionis, ablato agno, in creaturam panis vini que transferret, sacerdos factus in æternum, secundum ordinem Melchisedech, qui per proprium sanguinem semel introiuit in sancta, æterna redemptione inuenta. Quia verbum, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus sempiternus sanctorum angelorum, vnde viuunt supernæ virtutes, caro factum est: id est, idem Deus verbum, quod erat apud Deum, homo factus est, sicut dictum est, & semper credendum atque dicendum est. Quo autore & redemptore, nunc in celo viuunt cibo sempiterno beatorum spiritus, ac perpetuò omnis viuet Ecclesia sanctorum. Et nos vera eius carne de cruce pascimur, & sanguine vero ac vino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui manducatus & potatus, integer perseuerat & viuus, quia surrexit occisus. Et in hac mystica distributione spiritualis alimonie, hoc impartitur, hoc sumitur: vt accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem eius, qui caro nostra factus est, transeamus, & in quo crucifixi, cui commortui, & consepulti, & conresuscitati, ipsum per omnia carne & spiritu gestemus. Nam aliter in sancta Ecclesia, quæ corpus eius est, nec rata sacerdotia, nec vera sunt sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ, verus nos pontifex reconciliet, & verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris dextera sit constitutus, in eadem tamen carne, quam assumpsit ex Virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: Christus Iesus qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Huius siquidem fidei gratia repletos, & in ea vsque ad excessum vitæ perseuerantes, poscimus nos istius patris nostri meritum ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & vini & olei Dei, id est, doctrina sancta, sapientia superna, diuinæ gratiæ misericordia, vt in-

vt inebriati ab vbertate domus eius, ac pinguedine, videlicet gratia sancti spiritus, qua repletur Catholica Ecclesia, quæ est domus & corpus eius, flumina de ventre nostro fluant aqua viua, de mentibus scilicet nostris spirituales doctrina, quæ sunt animæ vita: & quos per baptismum ab omnibus mundis sordibus peccatorum, per lachrymas poenitentia, à cunctis ablutos facinoribus, in vitæ conferuet mūditiā, & ad vitam mundos perducatur æternam.

Quia humani generis aduersarius non desistit ostendere nocendo malignitatis suæ ^{Incidium} potentiam, immisione sua surgentibus subitò flammaram globis, hanc ciuitatem Rhe- ^{Rhemorū.} morum succendit. Et nimia vastatione oborta, iam partem ferè tertiam fauillis extantibus, concrematio peracta consumpserat, & quod residuum erat, victrix flamma lambebat. Cuius rei nuncius cum ad beatissimi Remigij antistitis peruenisset auditū, ilicò ad orationem in basilica beati Nicasij vrbis huius pontificis & martyris (nam ibi tunc morabatur) se prostravit: & surgens ab oratione, suspiciens in celum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adesto voci meæ. Et concito cursu per gradus, ante ipsam ecclesiam petris compositos, egressus ciuitatem petijt. In quibus petris, ac si super molle lutum, impressa eius fuerunt vestigia, quæ hodie quæ ibi ad memoriam diuini miraculi demonstrantur. Et sic celeri velocitate cucurrit, atque se igni opposuit. Statimque vt ^{Signo crucis proflicat incendium.} extra contra ignem, cum inuocatione Christi nominis signum sanctæ crucis fecit, totum illud incendium, velut quodam reatu cognito, fracta & concisa atque in sese relisa virtute, cœpit ante viri Dei præsentiam fugere. Quod vir Dei semper insequatur, & inter ignem, & ea quæ adhuc erant residua, cum signo sanctæ crucis & inuocatione Christi se opponebat. Sicque totum flammaram globum, ante se fugientem, per Parentem portam (sic enim tunc temporis vocabatur, quia portis alijs clausis ob ciuitatis custodiam, pro exeuntium & introeuntium commoditate in die patebat) diuina potentia expulit, & alia porta ad hoc officium deputata, præfatam portam clausit, & vt nunquam ab aliquo aperiretur, cum interminatione vindictæ, qui illam præsumeret aperire, prohibuit: sicut & Iosue imprecatus est vltionem de eo, qui muros Hiericho, Dei virtute deiectos, denuò restauraret. Post quosdam verò annos, cuius quidam nomine Fercintus, secus illam portam manens, pertusum in maceria, qua eadem porta obstruata fuerat, fecit, per quem finum suæ cortis eijceret. Quem mox tanta est vindicta secuta, vt non homo, non pecus clade superueniente in eadem domo remanserit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit, quòd vir Dei plenus igne diuini amoris caluit, qui seuitiam tantæ indignationis meritis sanctis euicit, expulit & extinxit. In eo enim, quia in silicibus eius fuerunt impressa vestigia, & beati Petri in elemento instabili soliti gressus iussione Domini extiterunt, licet diuerso modo, non tamen diuersa fide ac gratia, operationem Christi conspiciamus. Nam & in veris historijs legimus, quia in sancta ciuitate Ierusalem seruatur lapis durissimus, in quo monstrantur pia redemptoris vestigia, quando ante Pilatum iudicem stetit, cuius cordi saxo duriori, exigentibus culpis, eius verba imprimi nequiverunt.

Et silicibus impressis vestigijs serui sui Remigij, contra malitiam diaboli, cuius membrum Pilatus extitit, pugnaturi, dignatus est demonstrare, quia dedit ei, sicut discipulis suis in carnis præsentia dixerat, potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. ^{Luc. 10.} Verum & in hoc facto gratia suæ potentia voluit demonstrare, quàm speciosi sunt pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona: per quem auferbat à duris corde, & ablaturus erat ab infidelibus Francis corda lapidea, & dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipienda diuini verbi semina, vt per patientiam referrent fructum in tempore suo. Sed & per se Dominus, qui perforato in cruce latere suo ædificauit Ecclesiam, profundens aquam & sanguinem, quibus eadem Ecclesia lauacro rigatur & poculo: & per hunc seruum suum, cui regendam suam commisit Ecclesiam, impressis in petra vestigijs, quando robustiora saxis vestigia, & molliora vestigijs saxa ostensa sunt: demonstrare figuraliter voluit, quòd de eadem Ecclesia per Moysen figurata locutione prædixit: Ferrum & æs calceamentum eius. Calceamentum quippe in scriptura sancta, munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Calceati pedes in preparatione euangelij pacis. Quia ergo per ferrum virtus, per æs autem perseverantia exprimitur, ferrum & æs calceamentum eius dicitur, dum prædicatione illius acumine simul & constantia munitur. Per ferrum enim, mala aduersantia

penetrat: per aërem autem, bona quæ proposuit, longanimiter seruat. In eo quòd inter ignem, & ab incendio necdum tacta stans, cum signo crucis & inuocatione Christi nominis iste vir sanctus, qui cum suis collegis dicere poterat, Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, se transgredi flammam prohibuit, Dei miraculum fuit representatum, quando Aaron pontifex, ut iram Domini placaret, thuribulum cum incenso odorifero sumpsit, atque inter mortuos & viuētes stetit. Cuius meritis & precibus postulemus in nobis extingui flammam vitiorum, nosque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quòd præfatus ciuis contra veritatem beati Remigij, quod ille clauserat, aperire præsumpsit, & vitio non caruit: nos quoque pertimescamus sanctorum verba & præceptiones paruipendere: quia Deo in se loquente, sine mutabilitate manentes sententias exprimit eorum sermo, qui transit.

Quædam puella ab vrbe Tolosa, præclaris orta natalibus, ab infantia maligni spiritus tenebatur obsidione captiua. Quæ cum tenero amore diligeret pijsissimi genitores, ad sancti Petri sepulcrum in Romanam urbem cum plurima multitudine & multa deuotione duxerunt. In istis partibus erat tunc vir vitæ venerabilis, gratia & nomine Benedictus, plurimis effulgens virtutibus. Cuius famam audientes ipsius puellæ parentes, ad eundem Dei seruum illam perduxerunt. Qui multis ieiunijs & orationibus pro ipsius emundatione ab infestissimo demone laborans, Domini potentiam studuit exorare. Quæ cum nulla potuisset intercessione curare, nec ab ipsa callidi demones, vi rus valuisset expellere, multis ac validissimis exorcismis adiuratus, hoc responsum antiquus hostis reddidit, diuini nominis obtestatione constrictus, quòd nunquam alterius de eodē habitaculo, nisi huius beatis. Remigij antistitis orationibus posset expelli. Tunc parētes eius cum ipsius viri Dei Benedicti literis hanc Remorum ciuitatem adire ceperunt. Et quoniam apud Alaricum regem Gothorum, qui in Tolosana ciuitate sedē suam cōstituit, & vnā cum regno Gotthico magnam partem Galliarum sibi obtinuit, prædictæ puellæ parentes valde honorati ac familiares, & vt ferebatur, carne propinqui eius erāt, cum literis ac legatis ipsius ad beatum Remigium pro emundatione sepēdictæ puellæ ab antiquo hoste, in hanc urbem, illā secū vincam adducētes, venerunt, vt Christi per eum virtutem agnoscerēt in purgatione sobolis, quam præscierant confessione

Nota hu.

mitatē S.

Remigij.

Curat de.

moniacam

Excitat

mortuam.

Dux mor-

tes.

Duplex re-

surrectio.

Iohan. 5.

latronis. Beatus autē Remigius cum diuturna reluctatione se non esse ad tantum opus dignū assereret, & consueta patientiā repugnet, precibus est populi supplicantis cūctus, vt orationem pro ea funderet, & parentum lachrymis condoleret. Tunc meritis sanctitatis armatus, verbi præcepit imperio, vt iniquus prædo per quod ingressus fuerat, discederet, & Christi famulam relaxaret. Itaque cum nimio vomitu & obsceno fetore per os, quo intrauit, egressus est. Sed paulò post discedente pontifice, sub ipsius tamen horæ spatio, dum nimio labore fessa nutaret, vitæ calore decepta, spiritum salutis amisit. Iteratis ergò precibus supplicatium turba recurrit ad medicum. Vir autem sanctus se accusat potius perpetrasse facinus, quàm sanitatis præmiū indulgisse: & extitisse homicidij reum, non contulisse remedium. Ad basilicam igitur sancti Iohannis Baptistæ, vbi corpus iacebat exanime, populi obrentus deprecatione, regreditur, ibique sanctus Remigius cum lachrymis ad pauimenta sanctorum in oratione prostermitur, & reliquos vt ita facerent, adhortatur. Et effuso lachrymarum imbri, consurgens suscitauit mortuam, quam prius sanauit egrotam. Apprehendens namque manum eius, dixit: Puella, in nomine Dñi nostri Iesu Christi surge. Quæ mox cum integra incolumitate, sicut ipsa postea fatebatur, ab ipsis inferni claustris surrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Potest enim fragilitate carnis exutus, & choris angelicis sociatus, plebem suam & quemlibet cum fide petentem, de casu cuiuslibet periculi imminentis, meritis & precibus suis eripere, & quemcunq; à malis ad bona conuersum, de cuiuscunq; peccati morte resuscitare, sed & de futura perpetua morte liberare, qui adhuc in ergastulo corruptibilis carnis positus, vitam mortuæ valuit restaurare. Propterea quoniam duæ mortes sunt in vnoquoque nostrū, vna videlicet animæ per peccatum, & altera corporis propter peccatum ad pœnam peccati: quia mors est animæ, quando Deus eam deserit ob magnitudinem peccatorum: & mors est corporis, quando ab anima deseritur: & duæ sunt resurrectiones, nunc animæ in Ecclesia per filium verbum Dei, quādo per gratiam eius resurgit à morte iniquitatis: & hæc est prima resurrectio, quam qui habet, & in secunda, quæ est corporis, feliciter resurget in vitam æternam, per verbum Dei carne factum filium ho-

um hominis, qui potestatem accepit iudicium facere: quod iudicium in fine erit seculi: & ibi non erit resurrectio animarum, sed corporum. Petamus igitur corde contrito, cum lachrymis, bonis operibus suffragantibus, per huius patroni nostri intercessionem nos resuscitari à morte animæ in presenti vita, ut viuamus in Christo: & ut resurgentes corpore in fine seculi, æternaliter viuamus cum Christo: credentes firmiter, nos per eius intercessionem hoc apud Domini misericordiam obtinere posse, si fideliter petierimus: qui in curatione prius à dæmone, & post in resurrectione corporis à morte præfate puellæ, certissimum pignus de meritis eius accepimus.

Habeamus seduli ante mentis oculos horam exitus nostri de corpore: præueniamus faciem Domini in cōfessione peccatorum nostrorum, & lachrymis ac bonis operibus: indulgentes his, qui in nos peccauerunt, ut indulgentiam peccatorum nostrorum obtinere possimus apud Domini misericordiam: & non negligamus bona, quæ nunc agere possumus: quia exuti corporibus, postea nec mala nec bona agere poterimus: sed pro his, quæ in isto seculo egimus, condignam remunerationem in illo seculo accipiemus ab eo, qui, ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua. Nam ut taceamus de apostolis, martyribus, confessoribus, & cæteris arctioris ac perfectioris vitæ viris, qui mox corruptione carnis soluti, cælos penetrant, & quæm in sua cognouere carne mortalē, iā in natura diuinitatis patri & spiritui sancto videre possunt equalē: quorum vnus, certaminum suorum conscius, non dubitauit de seipso testari, Cupio dissolui, & esse cum Christo: sunt plures in Ecclesia iusti, qui post carnis solutionem, continuo in beata paradisi requie suscipiuntur, expectantes in magno gaudio, in magnis congaudentium choris, quando recepto corpore veniant & appareant ante faciem Dei. At verò nonnulli propter bona quidem opera ad electorum sortē præordinati, sed propter aliqua mala, quibus polluti de corpore exierunt, post mortē seuerè castigadi, excipiuntur flammis ignis Purgatorij: & vel vsq; ad diē iudicij, longa huius examinatione, à vi-

Rom. 2.

Philip. 1.

Sancti mox euolant in cælum.

Ignis Purgatorius.

tiorū forde mundatur: vel certè prius amicorū fidelij precibus, eleemosynis, ieiunijs, fle-rib; & hostij salutaris oblationibus absoluti poenis, & ipsi ad beatorū perueniūt requiē. Vndè pensandum est, quod tutior via sit, ut bonū, quod quisq; post mortē suā sperat agi per alios, agat, dū viuat, ipse per se. Beatus quippe est, liberū exire, quā post vincula libertatē querere.

Deniquè cum quidam agrotus familiæ non ignobilis, necdum baptizatus, se à sancto postulare Remigio visitari, & iam velut in vltimo spiritu positus, credere se fate- retur & baptizari deposceret, egrotto abrenunciante, & benedicto fonte, sanctus Remi- gius à presbytero loci illius exorcizatum oleum & chrisma quesit. Qui simplex oleum se habere, sed oleū exorcizatum & chrisma in ampullis, in quibus fuerat, iam peni- tus defecisse respondit. Sanctus autem Remigius ipsas ampullas sibi afferri præcepit: quas vacuas super altare misit, & se in orationem prostravit. Surgens autē ab oratione, ampullam, in qua breuis habebatur olei exorcizati: & alteram ampullam, in qua breuis continebatur sacri chrisma, plenas inuenit. Sicq; infirmum, qui antè abrenunciaue- rat, post abrenunciationem oleo exorcizato perunxit: demumq; baptizatum, secundum traditionem ecclesiasticam, chrismate sacro liniuit. Qui mox animæ sanitate recepta, etiam corporis incolunitatē promeruit. Quem, fratres charissimi, quem imitatū atq; secutum in hoc miraculo beatū Remigium debemus aduertere, nisi eū, qui in nuptijs ad quas venire, & eas sua præsentia dignatus est sanctificare, hydrias vacuas aqua imple- ri præcepit, & eandē aquam nutu suo in vinū cōuertit? Et quidem Dominus potuit im- plere vacuas hydrias vino, qui in exordio mūdane creatiōis eū cōta creauit ex nihilo: sed māluit de aqua hydrias impleri, & de ipsa aqua facere vinū: ut ministrorū obsequio hy- drie aqua replerentur, & benedictionis suæ nutu aqua verteretur in vinum: ut patenter ostēderet, quia sicut omnia fecit ex nihilo, ita & naturas rerū sanctificatione sua mutat, ut ipse voler. Et beatus Remigius, seruus & amicus sponsi ecclesiæ, credentē per diuina mysteria socians eidē corpori eius, verbis solēnibus poterat simplex oleū exorcizare, & sanctū chrisma, sicut & fontē, sacrare: sed māluit, ut Dominus singulatim de sacramen- tis sanctificatis ampullas, in quibus fuerat, benedictionis suæ potētia repleret, & se fide- lem in verbis suis, quibus dixerat, Si quid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis, ad confirmandā fidem neophyti credētis obsequio famuli sui, ostenderet. Certū est, quoni- am qui in exordio creationis, creaturis singulis benedixit, & eas semper ipsa benedictiōe in vsus hominū crescere & multiplicari fecit: & de creaturis panis ac vini aqua mixti, sed

Precibus impetrat sacrum chrisma.

Nota hic Ecclesiasti- cā Traditiōnem.

Iohan. 2.

Iohan. 16.

Gen. 1.

Transsub-
stantiatio.

Videlibrū
i. Pauli Aemyl-
ij de
gentis Fran-
corum.

Aemylus
+ Bislinam
vocat.

Etiā ethni-
ci Franci
reuerentur
S. Remigi-
um.

Clodouei
humanitas

& olei, secundum suam traditionem, ad inuocationem sacerdotis semper bona creat: non faciendo, quod iam erant: sed sacrosancta mysteria faciendo existere, quod nondum erant, corpus videlicet & sanguinem suum, & chrisma salutis eterne: idem ampullas singulas oleo repleuit, & ad inuocationem sacerdotis sui, sanctificationis benedictionem singulatim infudit.

Cum gentis Francorum, ut historiae produnt, de Troia ciuitate, impugnantibus & expugnantibus Grecis, pars cum Aenea in Italiam perrexit: pars eorum, videlicet duodecim millia in finitimas Pannoniae partes secus Maotides paludes perueniunt, ibique ciuitatem aduenientes edificauerunt, quam ob suam memoriam Sicambriam vocauerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in gentem magnam usque ad tempora Valentiniani Imperatoris creuerunt. Et ita sub principibus crinitis, iuxta morem gentis subinde succedentibus, per Thuringiam regionem Germaniae a castello Dispargo, in quodiu habitauerunt, ad Belgicam provinciam Tornacum atque Cameracum ciuitates aggressi sunt. Indeque usque ad Sommam fluuiam partem Belgicam provinciam occupauerunt, ubi plurimis temporibus degerunt sub Clodoueo & Meroueo rege vtili, a cuius nomine celeberrimo, Franci vocati sunt Merouingi: sicut a Valentiniano Imperatore Attica lingua vocati sunt Franci, hoc est, feroces. Cui Meroueo in principatum successit Childericus, qui de Basina regina Thuringorum habuit filium Clodoueam, qui fuit rex magnus super omnes ante se reges Francorum, puginator bellicosissimus atque egregius. In illis diebus vel temporibus ceperunt Franci Agrippinam ciuitatem super Rhenum, quam Coloniam vocauerunt, & Treuironum ciuitatem super Mosellam, quae ab Hunnis antea diruta & afflictata fuerat, succedentes ceperunt. In illo tempore in his partibus circa Rhenum usque Ligerim fluuium habitabant Romani, quorum princeps erat Aegidius. Ultra Ligerim autem dominabatur Gotthi, quorum princeps erat Alaricus. Burgundiones quoque Arriani, ut & Gotthi, habitabant iuxta Rhodanum fluuium usque ad ciuitatem Lugdunum, & ei confines vrbes, quorum princeps erat Gundebaldus. Eo tempore mortuus est Aegidius, & successit in principatum Romanorum, qui habitabant in Gallijs, filius eius Syagrius. Mortuo autem Childerico, qui Aurelianum & Andegaus ciuitates cum suo exercitu Francico occupauit atque vastauit, Clodoueus filius eius sagaciter Francorum regnum suscepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidij dux Romanorum, qui in Gallijs habitabant, in Sueffionis ciuitate, quam pater eius tenebat, residebat: super quem Clodoueus cum hoste aduenit atque deuicit: quemque ab Alarico, apud quem in Tolosa, fugiens Clodoueam, aliquandiu habitauit, sibi transmissum recepit, & occidi praecipit, & omnia, quae illius erant, suae potestati subegit.

Eo tempore multa ecclesiae a Clodouei exercitu depradatae sunt. Erant autem, sicut & rex illorum, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quae fiebant per beatum Remigium, reuerentur eum: & licet pagani, diligebant illum, in quo lux caelestis gratiae omnibus resplendebat: & rex illorum libenter illum audiebat, & audito eum, multa faciebat, & a multis nequitijs se cohibebat. Erat enim sanctus Remigius vir sapiens atque sanctissimus, egregius rhetoricus, praclarus in virtutibus, caecis visum restituens, mortuis vitam reparans, daemonia eiciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam praebens.

Transitum autem rex faciens secus ciuitatem Rhemorum per viam, quae usque hodie, propter Barbarorum per eam iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuitatem introire, ne ab exercitu suo aliquod malum ibi fieret. Sine voluntate autem & conscientia ipsius, pars quaedam indisciplinatorum, quoniam non erat potestas temporalis inhabitantium, quae eis resisteret, eandem ciuitatem intrauit, & quaedam ornamenta atque sacra vasa inde rapientes, ut praedones solent, absportauerunt. Inter quae vrceum mirae magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigius missos suos ad regem Clodoueam direxit, deprecans, ut si aliud de sacris vasis ecclesiae recipere non mereretur, vel illum vrceum missis suis reddere iuberet. Hec audiens rex, ait ad missos ecclesiasticos: Sequimini nos usque Sueffionum ciuitatem, quia ibi cuncta, quae acquisita sunt, diuidenda erunt. Cumque ille vrceus mihi in partem obtulerit, quae episcopus postulat, adimplebo. Veniens autem Sueffionum ciuitatem, cunctam praedam, quae absportata vel acquisita fuit, rogat afferri in medium. Cumque omnia fuissent in praesentiam regis allata, dixit: Rogo vos, o fortissimi pugnatore, ut mihi dare vrceum istum non negetis. Hoc rege dicente, Franci illi, qui bono animo fuerunt,

erunt, aiunt: Omnia, gloriose rex, quæ cernis, tua sunt, & nos tuo dominio sumus subiecti. Quod tibi bonum videtur, hoc fac: nullus enim tuæ potestati resistere audeat. Cumque hæc illi benignè dixissent, vnus Francus leuis, cum vociferatione eleuata bipenni, quæ alio nomine vocatur Francisca, percussit vrceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies rex, nisi quod tibi fors vera donauerit. Obstupefactis omnibus, rex iniuriam suam patienter sufferens, acceptum vrceum nuncio ecclesiastico reddidit, seruans iram in corde absconsam. Transacto anno Clodoueus rex, vt omnium armorum nitorem videret, omnem exercitum iussit cum armorum apparatu venire secundum morem in campum Martium. (sic enim conuentum illum vocabant à Marte, quem pagani deum belli credebant, à quo & Martium mensem, & tertiam feriam, diem Martis appellauerunt: Quem conuentum posteriores Franci Maij campum, quando reges ad bella solent procedere, vocari instituerunt.) Verum vbi rex cunctum exercitum circumiuit, venit ad hominem illum, qui vrceum præterito anno cum bipenne percusserat, & ait ad eum: Nullus hic tam inculta & sordida habet arma, sicut tu: quia neque clypeus, neque lancea, neque bipennis est utilis. Accepit autem rex Franciscam eius, quæ vocatur bipennis, & proiecit in terram. Cum autem ille se inclinasset eam recolligere, rex statim eleuata manu Franciscam suam in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Sueffionum ciuitate superiori anno in vrceo illo fecisti, sic & facio tibi. Mortuoque illo, exercitum rex de ipso campo iussit ad propria in pace discedere. Grandis pauor & timor pro hac re in Francorum populo surrexit.

Militis cui.
usdam te.
meritas.

Nota super
plicium ho-
minis sacri
legi.

Clodoueus decimo anno regni sui, commoto exercitu, sibi Thuringiam prouinciam subiugauit. Inde Gundebaldi regis Burgundionum neptim, filiam videlicet fratris sui Chilperici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram satis puellam & vere Christianissimam, interueniente Aureliano cõsiliario ac legatario suo, nutu diuino in conjugem sumpsit, sicut lector in suo loco plenius legere potest. In diebus illis dilatauit rex Clodoueus regnum suum vsq; Sequanam: sequenti tempore vsq; fluiuium Ligerrim occupauit. Accepitq; Aurelianus castrum Milidunense, quod & in ducatu obtinuit.

Clodoueus
Crotildem
ducit vxor
rem.

Concepit denique ac peperit filium Crotildis. Quem cum sacro baptisate consecrari vellet, rex non acquiescebat ei. Necdum enim credebat in Dominum Deum celi. Regina autè quotidie illi prædicabat eum: at ille nolebat eam audire. Interea regina parat filium ad baptismum, ornat ecclesiam velis atque cortinis, vt regis cor ad credendum compungeret. Baptizatus est puer, quem Ingomirum vocauit, quiq; in Albis descendit. Vnde rex nimis contristatus, reputabat reginæ, increpando dicens ad eam: Quia si in nomine meorum deorum puer dedicatus fuisset, utique incolumis diu vixisset. Quia verò in nomine Dei vestri baptizatus est, viuere non potuit. Regina verò dicebat: Deo gratias ago, qui me non duxit indignam, vt de vtero meo primogenitum in regno suo recipere dignatus sit. Ego autem nullum dolorem in corde meo pro hac causa retineo. Postea verò genuit filium alium, quem in baptismo Clodomirum vocauit. Et hic cum agrotare coepit, dixit rex: Non potest aliud, nisi de isto sic fiat, quomodo fuit de fratre eius, vt baptizatus in nomine Christi vestri, citò moriatur. Sed orante regina, & Domini misericordia præcurrente, recepit sanitatem. Regina quoque non cessabat regi prædicare, vt Deum verum coleret, & idola, quæ colebat, vana relinqueret: sed nullo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donèc tandem aliquando bellum contra Alemannos Sueuosque moueret, in quo compulsus est Deum confite-
ri, quem antea negauerat.

Nota, in
Albis.

Clodomir
nascitur.

Factum est autem bellantibus inter se, Francis videlicet & Alemannis atque Sueuis, vt Clodouei exercitus nimis corrueret. Aurelianus consiliarius eius intuens regem, ait: Domine mi rex, crede modo Deum celi, quem domina mea regina prædicat, & dabit tibi ipse rex regum & Deus celi atque terræ victoriam. Ille verò eleuatis in cælum oculis, commotus in lachrymas, ait: Iesu Christe, quem Crotildis regina mea prædicat esse filium Dei viui, qui subuenis in tribulatione, qui das auxilium in te sperantibus, tuum adiutorium deuotus postulo: vt si mihi victoriam super hos hostes dederis, & expertus fuero virtutem illam, quam de te populi prædicant, credam tibi, & in nomine tuo baptizabor. Inuocavi enim deos meos, & vt experior, elongati sunt ab auxilio meo. Vnde credo eos nulla potestate esse præditos, qui sibi credentibus non succurrunt. Te Deum verum inuoco, & in te credere desidero: tantum vt liberer ab aduersarijs meis.

Clodouei
ad Christum
preces.

Victoria
Clodouei.

Cumque hæc orans clamaret, Alemanni in fugam versi, terga dederunt: & videntes regem suum interfectum, Clodouei potestati se subdunt, dicentes: Parce, precamur, Domine rex, nè pereat plùs populus: iam tui sumus. Tunc iussit rex imminentem plagam cessare, & Alemannos cepit, ipsosque ad terram eorum sub iugo tributario constituit, Sicque facta victoria, reuersus est in Franciam ad reginam suam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis Iesu Christi victoriam meruit obtinere. Acta sunt hæc anno decimoquinto Clodoueo regnante.

1. Cor. 7.

Tunc regina, vt impleretur dictum Apostoli, Saluatur vir infidelis per mulierem fidelem: vocauit sanctum Remigium, vrbs huius Rhemensis antistitem, deprecans eum, vt regi salutis viam predicaret. Quem sanctus sacerdos per multam salutaris vitæ doctrinam ad baptismum venire predicabat. Et ille ait: Libenter te audiam, beatissime pater: sed vnum restat, quia populus, qui me sequitur, non vult deos suos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta verbum tuum. Et veniens rex ad populum, coepit hortari eos, vt Deum, qui eis victoriam dederat, crederent, quoniam dii eorum in tribulatione sua nihil eis prodesse potuerunt. Acclamauerunt autem omnes, præcurrente misericordia & potentia Dei: Mortales deos relinquimus, gloriose rex, & verum Deum immortalē, quem Remigius predicat, credere parati sumus. Nunciantur hæc sancto Remigio. Ille quoque gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus verbis instruxit. Et quia dies sancti paschæ imminebat, ieiunium secundum Christianorum consuetudinem eis indixit.

Franci cre-
dunt.

Die verò passionis Dominicæ, quem parasceuen vsus Ecclesiasticus vocat, pridie scilicet antequam baptismi gratiam rex & populus eius percepturi erant, cum sanctus Remigius & venerabilis coniunx regis Crotildis, pro regis & populi eius salute in oratione pernoctarent, episcopus ante altare sanctæ Mariæ multas effundens lachrymas, & regina in oratorio sancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad ostium regij cubiculi pulsaturus accessit: vt videlicet per alta silentia noctis alijs curis regi absoluto, liberiùs posset committere sacra mysteria verbi. Quem ostijs apertis cubicularij regis reuerenter suscipiunt, & cum honore debito vsque ad penetralia regis introducunt. Sed & rex alacriter ei obuiam prosiliuit, eumque amplexus, cum ipso & venerabili coniuge in oratorium beatissimi Petri principis Apostolorum, quod, vt diximus, cubiculo regis contiguum erat, processit. Cumque illi tres, pontifex scilicet, & rex, atque regina, dispositis sedilibus confedisent, circumstantibus quibusdam clericis, qui cum pontifice venerant, & familiaribus regis atque reginæ, & sanctus præsul regem monitis instrueret salutaribus, ac euangelicis disciplinis imbueret: ad confirmandam veræ fidei predicationem, per sanctum depromptam pontificem, etiam visibiliter ostendere

S. Remigij
ad regem
oratio cate-
chistica.

Matth. 16.

Lux.
Vox.

Odor.

Dominus voluit, quod cunctis fidelibus promisit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: Repente nanque lux tam copiosa, totam repleuit ecclesiam, vt claritatem solis euinceret: & cum luce vox pariter audita: Pax vobis: ego sum, nolite timere, manete in dilectione mea. Et post hæc verba lux, quæ aduenerat, recessit, & incredibilis suauitatis odor in eadem domo remansit: vt patenter ostendetur, illuc authorem lucis & pacis atque suauitatis venisse. Quem nemo eorum, qui aderant, præter episcopum, propter fulgorem luminis timore percussis, intueri valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem sanctum perfudit, vt splendor ex eo procedens, plùs conspicuam domum, in qua sedebant, reddiderit, quàm lucernarum lumina ibidem lucentia.

Nota reue-
rentiam.

Rex itaque & regina pedibus sancti se prosternunt sacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu consolationem eius requirunt, & quid sibi ad vtilitatem atque salutem pertinens esset agendum, cum magna expetunt deuotione, parati audire & opere complere, quæ à sancto pontifice discerent. Nam lumen, quod eos exteriùs perfudit, etiam interiùs illuminauit, & ad querendum salubre consilium incitauit. Delectabantur nanque in verbis illis, quæ audierant, licet exterriti essent de luminis claritate. At verò vir sanctus, sancta repletus sapientia, coepit eos instruere, hanc esse visionis diuinæ atque angelicæ consuetudinem, vt in aduentu suo terreat corda mortalium, sed subsequenti consolatione demulceant præcedentem timorem: instruens eos ex auctoritate sanctarum scripturarum, quomodò singulis, quibus apparuerant, & in primordio

modio apparitionis incusserint videntibus se timorem, sed post per gratiam consolationis, gratissimam eorum cordibus præbuere lætitiæ hilaritatem. Cumque vir sanctus de talibus eos sufficienter instruxisset, propheticò repletus spiritu, cuncta quæ eis vel seminorum euentura erant, prædixit: qualiter scilicet successura eorum posteritas regnum esset nobilissimè propagatura atque gubernatura, & sanctam Ecclesiam sublimatura, omnique Romana dignitate regnoque potitura, & victorias contra aliarum gentium incursum adeptura: nisi forte à bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, & diuersos vitiorum fuerint secuti anfractus: quibus negligi Ecclesiastica solet disciplinam, & quibus Deus offenditur: ac per hoc regna solent subuerti, atque de gente in gentem transferri. Quod de Moyse scriptum legimus, quia splendida facta est facies eius, dum respiceret in eum Dominus: hoc & in beatum Remigium luce splendida illustratum, factum fuisse audiuius: quoniam sicut Moyses legislator populi veteris erat à Domino constitutus: ita & beatus Remigius euangelicæ gratiæ dator populo, in proximo per fontem baptismatis innouando, extitit munere Christi electus.

Exod. 34.
2. Cor. 3.

Inter eam eundi via ad baptisterium à domo regia preparatur, velis ac cortinis depictis ex vtraque parte protenditur, & desuper adumbratur, plateæ sternuntur, ecclesiæ componitur baptisterium, balsamo & cæteris odoramentis conspergitur: talemque gratiam Dominus subministrabat in populo, vt æstimarent se paradisi odoribus refoveri. Sicque præcedentibus sacrosanctis euangelij, & crucibus cum hymnis & canticis spiritualibus atque litanij, sanctorumque nominibus acclamatis, sanctus pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptisterium, subsequente regina & populo. Dum autem simul pergerent, rex interrogauit episcopum, dicens: Patrone, est hoc regnum Dei, quod mihi promittis? Cui episcopus: Non est hoc (inquit) illud regnum, sed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cum verò peruenissent ad baptisterium, clericus, qui chrisma deferebat, à populo est interceptus, vt ad fontem venire nequinerit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chrisma defuit. Et quia propter populi pressuram vlli non patebat egressus ecclesiæ vel ingressus, sanctus pontifex oculis ac manibus protensis in cælum, coepit tacite orare cum lachrymis. Et ecce subito columba niue candidior attulit in rostro ampullulam, chrismate sancto repletam, cuius odore mirifico super omnes odores, quos ante in baptisterio senserant, omnes qui aderant, inestimabili suauitate repleti sunt. Accipiente autem sancto pontifice ipsam ampullulam, species columbæ disparuit. De quo chrismate fudit venerandus episcopus in fontem sacratum.

Cruces &
litaniz &c.

Chrisma
cælitus ad-
fertur.

Viso autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt se à sancto pontifice baptizari. Procedit nouus Constantinus ad lauacrum salutiferum, in quo delendi erant lepræ veteris morbi, sordentesque antiquæ peccatorum maculæ diluendæ, diuino muneri obsequente beato Remigio, in quo apostolica doctrina & virtutum gratia alter representari videbatur Syluester. Ingressio autem in fontem vitalem Clodoueo, sanctus episcopus dixit ore facundo: Mitis depone colla Sicamber: adora quod incendisti, incende quod adorasti: præceptis salutaribus illum instituens, humili deuotione venerari ecclesias, ad cultum religionis ædificatas, vt Deum adoraret in eis, quas rigida profanitate incendere consueuerat: & idola, quæ in alyis suis pro deo adorare solebat, fidei ardore succensus, deiciendo incenderet. Cuius sapientia miranda est in breuitate sermonum, quibus discretionem ostendit inter illam adorationem & seruitutem, quam sæpè à sanctis viris honore venerationis & amore obsequij, angelis & hominibus exhibitam legimus: & illam adorationem & seruitutem, quam cultu diuinitati debito, Deo soli iuxta præceptum ipsius, non autem vlli creaturæ exhibendam, sanctæ scripturæ lectione cognoscimus. Et sic post confessionem orthodoxæ fidei, ad interrogationem sancti pontificis secundum Ecclesiasticum morem, baptizatus est trina mersione in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & spiritus sancti. Et susceptus ab ipso pontifice de sancto fonte, perunctus est sacro chrismate, cum signo sanctæ crucis Domini nostri Iesu Christi. Baptizantur autem de exercitu eius tria millia virorum, exceptis paruulis & mulieribus. Baptizantur forores eius Albofledis & Landehildis, & factum est gaudium magnum in illa die angelis sanctis in cælo, & hominibus deuotis in terra. Multi denique Francorum exercitus, necdum ad fidem conuersi, cum Raganario ultra Sommam fluuium aliquandiu degerrunt,

Abrenu-
tatio regis.

Adoratio
duplex.

Deut. 6.
Matth. 4.

Rex bap-
tizatur.

Vngitur
chrismate.

Clodoueu alij annota- runt in ba- ptismo di- cum esse Ludouicu. runt, donè Christi gratia cooperãte, gloriosis potius victorijs, eundem Raganarium, flagitijs rurpitudinum inseruentem, vincum à Francis, sibi traditum rex Ludouicus occidit, & omnem Francorum populum per beatum Remigium ad fidem conuerit & baptizari obtinuit.

De miraculo siquidem, quod Dominus dignatus est ostendere per columbæ speci- em in allatione chrismatum, sicut & de alijs, rata est Catholicorum Patrum sequenda sententia, qua dicitur: Diuina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Baptizatus autem rex cum gente integrâ, plurimas possessiones per diuersas prouincias sancto Remigio tam ipse quàm Franci potentes dederunt: quas ipse per diuersas eccle- sias tradidit, nè Franci cum rerum temporalium cupidum esse, & ob id ad Christianita- tem eos vocasse putarent, & fidem Christi ac sanctum sacerdotium vilipenderent.

De quibus rebus in Orientalibus Franciæ partibus, petentibus traditoribus, portio- nem quandam episcopo Rhemensi adiunxit: & de his quæ in Rhemensi prouincia illi fuerunt traditæ, non modicam partem ecclesiæ sanctæ Mariæ in castro Laudunici clau- ti Rhemensis parochiæ, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaldum, virum carne nobilem, & tam in scripturis sanctis, quàm & in secularibus literis eruditum, qui relicta cõiuge, nepte scilicet ipsius beati Remigij, vitam religiosam expetiãrat, episcopum or- dinauit, & parochiam ipsius comitatûs Laudunensis præfato castro subiecit. Qui Ge- nebaldus plûs quàm necesse fuerat, de antea cõta vita & gradûs sublimitate confidens,

Nota ca- sum sancti viri, & caue peccadi oc- casiones. Iob 14.

cùm deberet cogitare, quia nec David sanctior, nec Salomone sapientior esset, qui mulierum delinimentis periclitati sunt: incautè suam vxorem, quam relinquens muta- uerat in sororem, quasi pro instructione salutari, frequentius se visitare permisit, obli- tus scripturæ, dicentis: Lapidem excauant aquæ, & alluione terra consumitur, & rupis transfertur de loco suo. Vnde contigit, vt crebræ visitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriæ molliem cor episcopi emollirent, & quasi rupem faxeam de loco suæ sanctitatis ad luxuriæ inquinamenta transfulerint, & item

Prou. 6.

contra scripturam, dicentem: Quis alligabit ignem in sinu suo, & vestimenta eius non comburentur? admota igni palea, id est, muliebri carnis materia, libidinis ignem suasi- one diabolica, quasi vento vehementi, exagitante, ardor luxuriæ in flammam erupit, & concubente eo cum eadem, quandam vxorem suam, mulierem concepit: & post parum man- dauit episcopo, filium se peperisse. Genebaldus verò confusus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, vt latèret homines, quod Deum latere non potuit, in cubiculi abscon- so generatus est, rectè vocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa homini- bus non innotuit, nè suspicio indè procederet, si se à solita visitatione scœmina illa sub- traheret, coepit vt antea domum frequentare episcopi. Sic que factum est, vt recta homi- nibus culpa, & in cordibus tam episcopi quàm scœminæ tectus luxuriæ ardor, quoniam, vt notum est, quo magis regitur, tectus magis æstuat ignis: contra culpam compunctus episcopus, post sterum ad culpam redijt, & oblitus est quod planxerat, cum extinguere noluit, quod per desiderium ardebat. Iteraui peccatum, quod egerat. Concepitque iterum mulier, & misso nuncio, mandauit episcopo se scœminam peperisse: quam iussit nominari Vulpeculam. Quod, cur ita eam nominari voluerit, qui fraudes & significa- tiones in scripturis ipsius animalis cognoscit, quas ad dolos ac versutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facile satis aduertit. Tan- dem Domino, qui beatum Petrum respexit, & negationem amarissimè fleuit, illum re- spiciẽte, Genebaldus in se reuersus, ad sanctum Remigium misit, petens vt Laudunum veniret, quia tales causæ ibi emerferant, quas per se diffinire non posset. Beatus autem Remigius, sicut Genebaldus petijt, Laudunum peruenit. Et susceptus cum debita reue- rentia, ac secreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua causa illum vo- cauerit. Genebaldus verò cum maximo fletu & eiulatu volens tollere stolam de collo suo, & procidere ad pedes sancti Remigij, cum magna virtute à beato Remigio est de- tentus, nè stolam de collo suo tolleret. Et postquam diutius ambo fleuerunt (intelle- rat enim beatus Remigius Genebaldum admisisse crimen, pro quo stolam vellet depo- nere) vix singultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quæ commi- serat. Quem sanctus Remigius videns contritum & penè desperatum, blandè conso- latus est, dicens: Non tantum doleo de admissio à te crimine, quantum quod sic malè

Matth. 26.

sentis

sentis de Domini bonitate, cui secundum Euangelicam veritatem, non est impossibi-
le omne verbum. Ipse de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes pec-
catores sanguine suo redimere venit. Quatriduanum etiam foetorem Lazarum, lachry-
mis sororū, quæ significant sollicitas ac flebiles pœnitentium cogitationes, compatiendo,
flevit & à mortuis suscitavit, suscitatum cœnivi suo admisit. Mulieris etiam ipsius,
quæ fuerat in civitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, sanctissimos pedes suos is,
qui super angelorum omnium verticem ad patris dexteram confidet, attrectari non
renuit. Nunquam ulli quantiscunque vel qualibuscunque peccatis mortuo, seu mole
ac scelerum enormitate sepulto, gratiam resurrectionis à peccatis denegat. Dignè pœ-
nitentem, atque peccata sua desentem, per ianuam reconciliationis communioni al-
taris sacrosancti restituit.

Et ut erat doctissimus, ac orator eloquentissimus, testimonia de latitudine sanctæ
scripturæ, & exempla pœnitentium in vnum colligens, ad animandum eum illi propo-
suit, & exhortato pœnitentiam indixit. Factaque mansiucula cum lecto in modum se-
pulcri, & parvissimis fenestellis, ac oratorio, quæ hodieq; manent secus ecclesiam san-
cti Iuliani, Genebaldum in ea reclusit, & clerum ac parochiæ ipsius populum per septem
annos, ut & propriam parochiam, gubernavit, & vnam diem Dominicam Rhemis, al-
teram apud Laudunum celebravit. In qua reclusione pœnitentiæ, quantæ contritionis
& continentia idem Genebaldus fuerit, diuina misericordia demonstravit.

Septimo siquidem anno in vigilia cœnæ Domini, cum idem Genebaldus in oratione
pernoctaret: & seipsum desleret, quonia is, qui ad hoc ordinatus fuerat, ut in illa die pœ-
nitentes Deo reconciliaret, ipse suis criminibus exigētibus, nec inter pœnitētes in ec-
clesia merebatur cōsistere: circa mediam noctem angelus Domini cum magna venit lu-
ce ad eum in oratoriū, ubi pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exaudita sunt pro-
te orationes patris tui Remigij: suscepit quoque Dominus pœnitentiam tuam, & di-
missum est peccatum tuum. Surge, & hinc egredere, facque ministerij episcopalis offi-
cium, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus suis. Genebaldus autem nimio
terrore percussus, respondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & nē
timeret, hortatus est, sed gauderet in misericordia Domini sibi collata. Qui animatus,
dixit ad angelum: Non possum hinc egredi, quia dominus & pater meus Remigius cla-
uem huius ostij secum habet, quod & sigillo suo signavit. Et angelus ad eum: Ut nō du-
bites, inquit, me à Domino missum, sicut patet tibi cœlum, sic & ostium istud patebit. Et
statim saluo sigillo ac sera, ostium illud apertum est. Tunc Genebaldus in modum cru-
cis se iactans in limine, dixit: Etiam si ipse Dominus Iesus Christus dignatus fuerit ad
me venire peccatorem, hinc non egrediar, donec ille venerit, qui me in eius nomine in
ista reclusione constituit. Et statim angelus Domini discessit ab eo.

Beatus quoque Remigius in crypta, quæ retro sedē erat ecclesiæ sanctæ Mariæ Rhe-
mis, pernoctabat in oratione, & quasi dormiens, in excessum est raptus: Et vidit ange-
lum assistentem sibi, qui ei omnia, sicut dicta & gesta fuerant, narrauit, & iussit ut quan-
toque Laudunum peteret, & Genebaldum sedi episcopali restitueret, & coram se mini-
sterium episcopale agere persuaderet. Mox sanctus Remigius, nihil dubitās, cum sum-
ma celeritate Laudunum petijt, & in limine ostij, saluo sigillo & sera referati, Genebal-
dum iacentem reperit: quem extensis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Do-
mini misericordiam eleauit, eumque sedi & officio episcopali, veluti angelus Domini
preceperat, restituere maturavit, & Rhemos cum gaudio repedaui. Genebaldus itaque
in sanctitate & iustitia postea omnes dies vitæ suæ gratia Dei peregit, prædicans cunctis,
quanta illi fecerat Dominus.

Ludovicus rex sedem suam in Suesionum civitate, vnde Syagrium expulerat, cōsti-
mens, delectabatur præsentia & colloquio beati Remigij. Sed quia villas, quas sibi rex
& Franci in Pagis, Suesionico videlicet & Laudunensi, dederunt, ut supradictum est, epi-
scopo Laudunensi & alijs casis Dei donauerat, nō habebat in vicinitate ipsius civitatis
Suesionum, nisi vnam villulam, quæ sancto Nicasio data fuerat. Vnde suadete religio-
sissima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erant grauati,
ut quod regi debebant, ecclesiæ Rhemensi persoluerent, rex sancto Remigio conce-
dit, ut quantum circumiret, dum ipse meridie quiesceret, totum illi donaret. Sanctus
autem

Luc. 1.

Iohan. 11.

Ioan. 12.

Luc. 7.

Nota pœ-
nitentiam
tanti viri.Oximum
cordis con-
triti exem-
plum.S. Genebal-
dus resti-
tuitur sedi
suæ &c.Liberalitas
regis erga
S. Remigij.

autem Remigius per fines, quæ manifestissimè patent, pergens, signa sui itineris misit. In quo sine quidam homo habens molendinum, repulit sanctum Remigium, nè intra illos fines ipsum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blandè alloquens, dixit: Amice, nõ sit tibi molestum, vt simul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et statim rota molendini verti in inuersum cœpit. Idem autem homo clamauit post beatum Remigium, dicens: Serue Dei, veni, & habeamus simul hoc molendinum. Cui sanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et sic talis fossa in eodem loco deuenit, vt extunc & nunc vsque in perpetuum molendinum ibi esse non potuerit. Et quia repulsus est à quibusdam hominibus, nè syluulam quandam intra terminos suos concluderet, dixit vt nec folium vnquam de ipsa sylua intra terminos suos, cum esset contigua, euolaret, nec fustis versùs illos terminos inde caderet. Quod & obseruatum est, quandiu illa sylua mansit. Abindè quoque procedens, venit ad villam, nomine Cauiniacum. Quam concludere intra fines illos volens, ab hominibus eiusdem villæ reiectus est. Tum ille hilari vultu modò reiectus, modò repropinquans, signa per suum iter misit, sicut loca demonstrant, per quæ reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandem reiectus, dixit illis: Semper laborate, & egestatem sustinere: sicut hodieque manentis sententiæ verborum illius virtus ostendit. Surgente intereà rege à somno meridiano, reuersus est ad eum sanctus Remigius, & omnia, quæ ambitus circumitionis illius continuit, ei præcepto suæ autoritatis rex donauit: quæ vsque hodiè Rhemensis ecclesia, quarum rerum capita sunt Iudiacus & Ociliacus, iure quieto possidet.

a. Reg. 1.

Legimus in sacra & antiqua historia, sanctum David montes Gelboë maledixisse, vt nec ros nec pluuia veniret super eos, neque essent agri primitiarum. Habemus sanctum Remigium ore prophetico maledixisse insensibilibus creaturis, vt possessores earum, sterilitatis damno in vindicta retributionis ferirentur.

S. Remigij
Eulogium
seruat.

Eulogius quidam vir præpotens, conuictus apud regem Ludouicum de crimine regiæ maiestatis, cum se purgare non posset, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, & ad intercessionem beati Remigij confugium fecit. Cui sanctus Remigius & vitam & rerum suarum apud regem obtinuit possessionem. Idem autem recompensationis gratia sancto Remigio Sparnacum villam suam in proprietatem dare voluit. Sanctus autem Remigius retributionem temporalem pro intercessionis suæ beneficio recipere noluit. Sed quoniam idem Eulogius verecundiæ confusione adductus, quia contra natales suos vita donari per alterius indulgentiam meruit, in seculari habitu stare non voluit, sanctus Remigius ei dixit, vt si perfectus esse vellet, venderet omnia sua, & daret pauperibus, & sequeretur Christum. Et sic de thesauro ecclesiastico taxatum precium, quinque scilicet millia argenti libras, Eulogio dedit, & eandem villam in possessionem ecclesiæ comparauit: bonum exemplum omnibus episcopis, tam suo tempore in carne viuentibus, quam post eum in ordine succedentibus derelinquens: vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis, vel pro his, qui ad misericordiam Ecclesiæ confugiunt, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes, in exilio aut in insulis damnantur, aut certè quamcunque sententiam suscipiunt, iuxta sacros canones subuenientes, vel quæcunque agentes bona, pro temporali retributione non faciant: sed iuxta Dominicam vocem, Gratis accepistis, gratis date: quod Dei gratia, id est, gratis data acceperunt, gratis etiã, id est, sine retributione temporali proximis largiantur. Vnde benè, cum virum iustum describeret, propheta ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dixit, munere, tantum: sed adiunxit,

Matt. 19.

Ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impensa: Munus à manu, pecunia: Munus à lingua, fauor. Qui ergò sacros ordines tribuit, vel quodcunque bonum, vnde retributionem à Deo sibi in futuro seculo reddi cupit, tunc ab omni munere manum excutit, quando in diuinis rebus non solum villam pecuniam, sed etiam gratiam non requirit.

Matth. 10.

Partem etiam maximam syluæ in Vosago precio comparauit, & mansioniles ibidem constituit, qui ab aquis, super quibus constituti sunt, Cosa & Gleni vocantur: hominesque in eisdem mansionilibus de vicina episcopij villa, quæ Berna dicitur, à Francis sibi data, manere disposuit, vt picem annuatim religiosi loci ecclesiæ Rhemensis administrarent: quibus & Pensam dedit, quæ vsque hodiè ab incolis ipsorum locorum habetur, cum qua debitum suum exoluunt. Ipsius quoque comparationis suæ fines per gy-

Esa. 33.

S. Gregorij
Papa Homilia 4. in
Euangelia.

rum adeo exterminauit, vt & omnibus videntibus pateat ipsa exterminatio, & à progenie in progenies hætenus ipsæ exterminationes, ab eo factæ, nominatenus vocitentur ac designentur. In quibus exterminationibus quodam loco in fuisse cauo manu sua petram misit, quam omnes, qui volunt manum in cauerna, in qua petra posita est, ponere, possunt & ipsam petram voluere, & eam à cauerna nullo ingenio valent extrahere. Post quædam verò tempora quidam inuidens, quod multi ad laudem sancti Remigij hoc pro religione tenebant, manu ipsam petram de cauerna extrahere voluit. Quod non valens, securi ipsum pertusum ampliare tentauit: & eleuante eo securim, vt fustem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculorum lumen amisit: & qui famam sancti Remigij extinguere voluit, laudis venerationem adauxit. In hac sollicitudine, quam sanctus Remigius de pice locis religiosis Rhemensis ecclesiæ, suo vel successorum suorum tempore consulturus fatagit, rectoribus Ecclesiæ patenter ostendit, quia internorum sollicitudinem non relinquentes, externorum prouidentiam non debent minuerenè aut exterioribus dediti, ab intimis corruant: aut solis interioribus occupati, quæ foris debent, proximis non impendant. Sed sic sibi met ad spiritualia vacent, vt exteriorum administrationem non relinquunt: nè, cum curare corporalia iam funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè concurrant: & si eis necessaria presentis vitæ non tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud eius animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen faciliè germinat, quando in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde rectorem necesse est, vt interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiã exteriora prouidere. Hanc pastorem sollicitudinem Paulus excitat, dicens: Qui suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Quæ beati Remigij sollicitudo quantum Domino placuerit, miraculo ostenso in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter ostendit.

Inuidia
grauis vine
dicta.

1. Tim. 5.

Ludouicus rex cum Dei benedictione per sanctum Remigium accepta, de victoria sibi ab eo prædicta securus, & in mandatis accipiens, vt tam diu ad dimicandum pergeret, quam diu illi benedictum vinum, sibi ab eo datum, in quotidiano vsu potatum sufficeret, iter arripuit contra Gundebaldum & Godeglisum fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine venerunt contra eum super Oscharam fluuium secus castrum, quod Diuion dicitur: ibique inter se atrociter confluentes, Gundebaldus ac Godeglisus cum Burgundionibus terga verterunt, & vix fuga lapsi euaserunt. Ludouico, vt solebat, existente victore, Gundebaldus se in Auinione reclusit, & per Aredium consiliarium suum pacem à Ludouico expetiit. Ludouicus verò, ablatis thesauris, cum præda maxima & Francorum exercitu ad propria est reuersus. Et mittens legatum, nomine Paternum, virum industrium, ad Alaricum regem Gothorum, de amicitia inter eos conditione mandauit. Alaricus verò cum per Paternum vellet Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & thesauris eius ingenio subarratis, illusus est.

Prælium cum
Burgundi-
onibus.

In diebus illis rex Ludouicus cum venisset Parisios, vbi sedem suam constituit, ait ad reginam & ad populum suum: Satius mihi molestum est, quod Gotthi Arriani partem optimam Galliarum tenent. Eamus cum Dei auxilio, & eiciamus eos de terra ipsa, nostrisque ditionibus, quia valde bona est, eam subiciamus, habentes iustitiam aduersus Alaricum, ad quem pro amicitia conditione legatum direximus, per quem nos decipere voluit. Placuit hoc consilium proceribus Francorum. Tunc per consilium reginæ suæ fecit Ecclesiam in honore Apostolorum Petri & Pauli in Parisiorum ciuitate, & per consilium beati Remigij in Aureliano ciuitate Episcoporum synodum conuocauit: in quo conuentu multa vitia constituta fuere. Rex quoque deuotissimus, pergens contra Alaricum Arrianum, benedictionem petiit à sancto Remigio. Cui & benedictionem dedit, & victoriam in verbo Christi spondit: deditque illi plenum vas, quod vulgaris consuetudo flasconem appellat, de vino quod benedixit: sicut & fecerat, quando post baptismum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, vt tam longè ad bellum procederet, quam diu illi & suis, quibus inde dare vellet, illud vinum de prædicto flascone non deficeret. Bibit ergo inde rex, ac regalis familia, & numerosa turba populi, & exinde vberimè satiantur: & vas vini detrimentum non patitur, sed benedictione Dei, per sanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex

Synodus
Aurelianæ.

Insigne mi-
raculum.

cundum exercitum suum de populo Francorum, versus Pictauros ciuitatem: ibi enim tunc Alaricus rex Gotthorum commorabatur: & sic per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam sancto Martino atque beato Hilario exhibens, sicut locis suis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorum in campo Moglotinse super fluuium Glinno, milliario decimo ab vrbe Pictauro, bellum conseruit. Illisque inter se compugnantibus, Gotthi cum rege suo nimis collisi, terga verterunt. Ludouicus sicut solebat, victor extitit.

Alarici caes. Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis eum ex aduerso in latere feriunt: sed propter lorica, qua indutus erat, ledere nequiverunt. Magis autem lorica fidei indutum Dominus per orationem sancti Remigij, patris & patroni sui, adiuuit eum. Patrata siquidem victoria, & multis ciuitatibus suae ditioni subiugatis, vsque Tolosam perrexit: & thesauros Alarici accipiens, per Engolismam ciuitatem, cuius muri ante conspectum eius corruerunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibi erant, cum gloriosa victoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt.

Ludouicus Consul salutarur. Per idem tempus ab Anastasio Imperatore codicillos Ludouicus rex pro consulatu accepit. Cum quibus codicillis etiam illi Anastasius coronam auream cum gemmis & tunicam blatteam misit: & ab ea die consul & augustus est appellatus. Sed & Hormisda Romanae Sedis pontifex sancto Remigio, antiquae metropolis episcopo, quae tunc temporis habebat sub se duodecim ciuitates & totidem Episcopos eiusdem praesidentes, vices suas in regno Ludouici regis, nuper cum integra gente ad fidem conuersi per sanctam eius praedicationem, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis, commisit hoc modo:

Epistola Hormisdae Papae ad Remigium.

Dilectissimo fratri Remigio Hormisda. Suscipientes plena fraternitatis tuae congratulatione colloquia, quibus nos germanae salutis tuae laetificauit indicio corporali cum spiritualibus officijs incolumitas subnixa: congruum esse perspeximus, hanc ipsam, quam mente gerimus, verbis aperire latitiam. Agis enim summi documenta pontificis, dum & praedica facis, & ea insinuare non differs. Praerogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione iudicij, quando id operatum te esse didicimus, quod caeteris agendum obnixius imperamus, vt in prouincijs tanta longinquitate disunctis, & Apostolicae sedis vigorem, & patrum regulis studeas adhibere custodiam. Vices itaque nostras per omne regnum dilecti & spiritualis filij, nostri Ludouici, quem nuper, adminiculante superna gratia, plurimis & Apostolorum temporibus aequiparandis signorum miraculis, praedicationem salutariferam comitantibus, cum gente integra conuertisti, & sacri dono baptismatis consecrasti, saluis priuilegijs, quae metropolitani de creuit antiquitas, praesenti autoritate committimus: augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuantes nostras eiusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, a quo iam probauimus acutijs vniuersa seruari: gratius tamen esse solet, si turis trames ostenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta sanctissimis definita concilijs, ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam & fraternae monita exhortationis ostendimus. His ea, quanta dignum est, reuerentia custoditis, nullum relinquit culpa locum sanctae obseruationis obstaculum. Ibi fas nefasque praescriptum est: ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adspirare: ibi concessum, quod debeat mens Deo placitura praesumere. Quoties vniuersale poscit religionis causa concilium, te cuncti fratres euocante conueniant: & si quos eorum specialis negocij pulsat intentio, iurgia inter eos oborta compesce, discussa sacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate constitutum, vel prouida dispensatione praecipuum, vel personae nostrae autoritate fuerit confirmatum, totum ad scientiam nostram instructa relationis attestacione perueniat. Eo fit, vt & noster animus officij charitate dati, & tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Nota Rom. Pontificis auctoritatem. Huius sancti Hormisdae pontificatus tempore, sepe fatus Ludouicus rex gloriosus coronam auream cum gemmis, quae regnum appellari solet, beato Petro, sancto Remigio suggerente, direxit. Hic beatus Hormisda Papa misit Constantinopolim ad Iustinum

num Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Episcopū, cuius animam vidit ab angelis in cælum deferri sanctus Benedictus, qui pro curatione puellæ dæmoniacæ, ad beatum Remigium literas suas direxit.

Post hæc omnia mortuus est Ludouicus rex in pace, & sepultus est in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina sua ædificauerunt. Mortuus est autem anno quinto, postquam cum Alarico rege Gotthorum pugnavit. Regnavit quoque simul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus est Ludouicus Parisijs, reuelante spiritu sancto beatus Remigius, cum esset Rhemis, defunctum fuisse cognouit, & sibi assistentibus indicauit. His ita gestis, filius Clodomiri, filij Ludouici regis, nomine Clodoaldus, interfectis fratribus suis, quos vnà cum eo post patris obitum Crotildis regina nutrebat, in clericum se totondit, & processu temporis, vitæ ac religionis suæ merito, partem hereditatis à patruis regibus obtinuit: de qua Duziacum villam in pago Mosogamensi, cum appendicijs suis, sancto Remigio & Rhemenfi Ecclesiæ tradidit, & villam Riuiiacum in pago Biturico sancto Dionysio delegauit. Villam quoque Nouientum in pago Parisiaco, cum omnibus ad se pertinentibus, matri Ecclesiæ Parisiensis ciuitatis, vbi presbyter extitit ordinatus, donauit. In qua villa, plenus virtutibus, migrans ad Dominum, in Ecclesia, quam ipse ædificauerat, corpore fuit in pace sepultus.

Cum Episcopi demùm Gallia ac Belgicæ prouinciæ, causa fidei ad synodum conuenerunt, beatum Remigium vnde cunquæ doctissimū, & in scripturis sanctis eruditissimum, ac in Ecclesiasticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium venire petierunt. Cui synodo Arrianus quidam hereticus, acerrimus disputator, & dialecticis propositionibus ac conclusionibus confusus, & indè nimis elatus, intererat. Ingresso autem sancto Remigio Episcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, assurgentibus omnibus, reuerenter sicut angelus Dei suscipitur. Superbus autem hereticus, & malè de viro Dei sentiens, dedignatus est ei assurgere. Qui protinùs, cum sanctus Remigius ante eum transijt, ita obmutuit, vt nec verbum quidem vllum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, vt post allocutionem sancti Remigij hereticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui: sed ad vestigia sancti Remigij pronus cadens, nutibus veniam petijt. Cui sanctus Remigius dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, veri filij Dei viui, si ita de eo rectè sentis, loquere, & de illo, sicut catholica credit Ecclesia, credè & confitere. Ad cuius vocem antè superbus hereticus, humilis iam & catholicus, catholicam fidem de sancta & inseparabili Trinitate, & de Christi incarnatione catholicè confessus est, & in eadem confessionis suæ fide se permansurum professus est. Sicq; anima per infidelitatem perditò, & corporali voce propter superbiam cõdemnato, virtute diuina sanctus Remigius & animæ & corporis reddidit sanitatem: cunctis, qui ad erant, seu hæc audituri erant, sacerdotibus patenter ostendens, de malè sentiendo peccante in Christum, qui per humanitatè proximus & frater nobis fieri dignatus est, quomodò erga peccantes in se vel in Ecclesiam, atque rebelles, & erga post recognoscen-
tes & poenitentes debeant agere.

Senescente autem sancto Remigio, & DEI spiritu sibi reuelante, quoniam abundantiam ipsius anni secutura esset fames: secutus sancti Ioseph prouidentiam, de anno-
na, quæ in villis Episcopij nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, acervos, quos
metas dicimus, fecit, vt populo, fame postmodum laboraturo, indè subuenire valeret.
Vndè & in villa, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iussit. Ipsi autem homines Cel-
tenses, semper rebelles & seditiosi fuerunt. Qui quadam die Dominica inebriati, cœpe-
runt inter se dicere: Quid ille Iubileus (sic enim appellabatur propter ætatis prolixita-
tem sanctus Remigius) facere vellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem
indè facere vellet? quia sicut turres per muros ciuitatis, ita per circuitum cortis, metæ
habebantur. Et suadente diabolo, se mutuò adhortati sunt, vt focum in eas mitterent.
Quod cum sancto Remigio in propinqua villa, quæ Basilica cortis dicitur, consistenti,
celeri nuncio est delatum, ascendit equum, vt ad tantam præsumptionem compescen-
dum, ad Celtum veniret. Quod cum peruenit, iam ipsæ metæ ardebant. Beatus autem
Remigius & ætate & vespertino frigore, sicut in autumno solet fieri, frigidus, de equo
descendit, & à longè se calefacere cœpit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bo-
nus est focus, si non super potest. Veruntamen omnes, qui hoc egèrunt, & qui de eo-
rum germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & sceminæ gutturnosa sint. Quod ita

Vltio diuina in homines improbos.

completum est. Nam vsque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eosdem homines de Celto, quoniam Vicedominum in eadem villa morte crudelissima occiderunt, exterminauit, & authoribus interfectis, consentientes per diuersas provincias dispergi, atque perpetuo exilio eodem fecit, & de ceteris villis Episcopij Rhemensis eandem villam restaurari præcepit: ita viri & scemina multati permanserunt, sicut sancti viri sententia promulgauit. Quosdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga lapsi, cum alij dispergebantur, remanserunt, & ad eandem villam redierunt. nos hanc vindictam sustinentes tententiam vidimus, sicut & Giezi cum domo sua, maledictione Elisei, epra multatus est.

4. Reg. 5.

Aprè quidem sententia viri Dei, spiritu eius repleti, quo sicut presentes vidit, ita posteros eorum rebelles ac seditiosos præuidit: vindictam huiusmodi præsumptores non solum in se, verum & in genere contraxerunt: vt sicut peccato primi parentis, per traducem seminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro peccato illatam traxerunt, ita & genitalibus eorum præsumptorum generati, vindictam illatam generantibus sustinerent. Et quia in scemineo sexu non erat, vbi vindicta similis in membris similibus monstraretur: sicut per guttur primæ matris gustus illicitus transiens, ad præuaricatricis sobolem deriuauit culpam, sic & ad genitas de hac stirpe propagaretur ignominiosa hereditas: veluti per Moysem Domino dicitur: Qui reddis iniquitatem patrum filijs ac nepotibus.

Exod. 34.

Post præmissas autem & alias multas virtutes, quas Dominus per hunc sanctum suum operari dignatus est, gemitus & suspiria illius exaudiens, quibus dicebat: Quando veniam & apparebo ante faciem Dei: & Satiabor, dum manifestabitur gloria tua: reuelauit ei Dominus, consolans eum, imminere diem obitus sui: Qua de re, secundum sacros canones, testamentum rerum suarum condidit, ad hereditatem illam festinans, de qua Propheta dicit: Cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hereditatem. Sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini: quia electi Dei postquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hereditatem. Sic sanctus Remigius terrenam derelinquens hereditatem, accepit æternam: quia oliua fructifera per lucida misericordiæ opera extitit in domo, videlicet Ecclesia Dei. Vnde sperauit iure in misericordia Dei sui, veraciter dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: quia sicut corpus satiatur pane, ita de lachrymis reficitur anima, quoniam exinde sperat remissionem peccatorum habere. Dies verò & nox, pro seculi diuersitate ponuntur: quia siue in prosperis rebus, siue in aduersis, desiderij sui lachrymas Deum desiderans anima fundit, sciens scriptum: Vanum est vobis ante lucem surgere. surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Ante lucem quippe surgere, est, prius quam claritas æternæ lucis & retributionis appareat, in presentis vitæ nocte gaudere. Sedendum ergo prius est, vt post rectè surgamus: quia quisquis nunc se spontè humiliat, hunc sequens gloria exultat. Manducatur autem panem doloris: qui gemit in hac peregrinatione, & cælesti desiderio ad æternam anhelat patriam. Condito siquidem testamento, & dispositis omnibus, quia vt scriptum est, verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem purgat, vt fructum plus afferat: oculorum corporalium lumine aliquandiu est priuatus, quatenus mentis oculis intentius quæ superna sunt, ad quæ toto desiderio anhelabat, contemplari valeret. Studebat autem in suæ probationis tentatione semper gratias agere, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacans, & fidei mente intelligens, quoniam qui humiliter flagella suscipiunt, post flagella sublimiter ad requiem suscipiuntur. Quod & in eo Dominus in presenti volens ostendere, quasi pignus æternæ lucis antequam deederet, visum ei restituit: Vnde, sicut & de amissione luminis, nomen Domini benedixit. Et non post longum spatium sciens adesse diem sui transitus, per Missarum celebrationem ac sacræ communionis largitionem, valefaciens & dans pacem filijs suis, postquam per viginti & duos annos in clericali ordine: in Episcopatu verò septuagintaquatuor continentissimè ac religiosissimè fidelis seruus & prudens Domino ministravit, nonagesimo sexto ætatis suæ anno, Idibus Ianuarij, sancti certaminis cursu consummato, fide seruata, cum multiplici bonorum operum fructu & animarum lucro, vt diu desiderauit, anima cælos penetrans, terræ corpus reddidit: accipiens stolam albam, anime scilicet beatitudinem sempiternam, donec in resurrectione alteram acci-

Pfalm. 41.

Pfalm. 16.

Pfalm. 126.

Pfalm. 41.

Pfalm. 126.

Iohan. 15.

S. Remigij fit cæcus.

Recipit visum.

Episcopus fuit annis 74. Moritur.

accipiat stolam, beatam videlicet vnâ cum anima resumpta glorificandi corporis immortalitatem.

Beatus igitur athleta Dei, confessor officio, martyr quoque studio, inuictus certamine, palmam quærens sanguine. Quem quia diu contigit in corpore viuere, necesse fuit etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia enim, adiuuante se Domino, virtutem patientiæ fortiter seruare contendit, & in pace Ecclesiæ vixit, & tamen martyrij palmam tenuit. Consummato ergo feliciter cursu, ad sanctorum Apostolorum ac martyrum consortium, confessor Domini preciosus Remigius post mortem corporis gloriosè peruenit, sicut attestatur Apostolica illi gratia collata, gens videlicet Francica, ad fidem Christi per eum conuersa, & baptisimi gratia consecrata: martyrij palma, longanimitas patientiæ in longèuitate ipsius vitæ: confessionis gloria, orthodoxæ fidei prædicatio, & virtutum tam in vita ipsius corporis, quàm & post obitum præclara ostensio.

Cæterum cum funus sanctissimum deferretur ad sepulturam versùs Ecclesiam sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, secus Ecclesiam sancti Christophori martyris, in loco, vbi extunc & nunc crux est posita, & vbi multa miracula Deus postea pro sancto Remigio ostendit: ita feretrum est aggrauatum, vt nullo modo quocunque ingenio, vel à quantiscunque hominibus posset moueri. Et stupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, vt dignaretur ostendere, in quo loco eiusdem sancti sui corpus vellet reponi: designauerunt ad basilicam præfatorum martyrum, & feretrum moueri non potuit. Proposuerunt, vt ferretur ad Ecclesiam sancti Nicasij, & moueri non potuit. Proposuerunt, vt ferretur ad Ecclesiam sanctorum Sixti & Sincij, & nec sic moueri potuit. Tandem coacti, quoniam parua ecclesiola erat in honore beati martyris Christophori, sed nullum corpus nominati sancti in ea iacebat, & in qua eique circumiacentibus atrijs ex antiquo erat cœmeterium Rhemensis Ecclesiæ: petierunt vt Dominus declararet, si in eadem ecclesiola vellet illud corpus sanctissimum poni. Et sic tanta facilitate motum est feretrum, vt nullum onus portantes sentirent: Sepultum est autem illud venerabile corpus in eadem ecclesiola, vbi altare est in honore sanctæ Genoueæ, quæ familiarissima extitit beato Remigio. Quod manifestum est actum fuisse diuina dispositione, atque ipsius voluntate, vt sicut res suo nomine adquisita, iuxta sacras leges episcopo Ecclesiæ Rhemensis erant vnita: ita & quæ ipsius meritis erant decætero acquirenda, Rhemensi Ecclesiæ, in cuius iaceret territorio, vnirentur.

Post cuius obitum cum lues inguinaria populū primæ Germaniæ deuastaret, & omnes Rhemensis prouinciæ incolæ huius cladis terrerentur auditu, concurrunt Rhensium populū ad sancti sepulcrum, congruum huius causæ flagitare remedium. Accensis quæque cereis, lychnisq; non paucis, hymnis psalmisq; cælestibus per totam excubat noctem. Manè autem factum, quid adhuc precatui desit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim, reuelante Deo, qui sanctum suum mirificari voluit apud homines, quem apud se mirificatum habebat, qualiter oratione præmissa, adhuc maiori propugnaculo vrbs propugnacula munitur. Assumpta igitur palla de beati sepulcro, cõponunt eam in modum feretri: accensisque super cruces cereis atque super ceroferijs, dant voces in canticis: circumueunt urbem cum vicis, nec prætereunt vllum hospitium, quod non hac circumitione concludant. Quid plura? Non post multos dies, fines huius ciuitatis Rhemensis lues aggreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedens, quo beati pignus accessit, ac si constitutum cerneret terminum, intrò ingredi vllò modo non est ausa: sed etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulso reliquit. Qui beatissimus pontifex & in vita corporis, & post obitum, sicut infirmis sanitarum gratiam reddidit, sic & in peruasores sepius imò vltor extitit.

Erat enim haud procùl à basilica campus tellure fœcundus, (Tales enim incolæ olcas vocant) & hic datus sancti basilicæ fuerat. Quem vnus è ciuibus peruadit, despiciens hominem, qui eum sancto loco contulerat. Qui cum ab Episcopo ac loci præposito crebrò conuentus fuisset, vt quæ iniustè peruaserat, redderet: paruipendens verba, quæ audiebat, pertinaci direpta defenfabat intentione. Denique causa extitit, & non deuotio, vt properaret ad sancti basilicam. Arguitur iterum à loci præposito pro peruasione campi, sed nihil dignum ratione respondit. Explicitisque negocijs, ascenso equo ad do-

Feretrum immobile.

Tandem mouetur feretrum.

Psalm. 4.

Nota populi deuotionem.

Eius deuotionis effectus.

num redire disponit: sed obstat nisi eius sacerdotis iniuria. Nam fauciatus à sanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ rapuerant.

Nota celestem in sacris legum violationem.

Tunc balbutiens, & vix sermonem explicare valens, ait: Deferte me ad basilicam sancti, & quantumcunque super me auri est, ad sepulcrum eius projicite: Peccaui enim, auferendo res eius. Adspiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Nè accipias, queso, sancte Dei, munera eius, quæ nunquam cupidè accipere consueuisti. Nè sis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante concupiscentia, rerum tuarum nequam possessor extitit. Nec distulit sanctus audire vocem pauperis sui. Nam homo ille licet iussisset dari munera, ostendit sanctus Domini, se illa non acceptasse. Vnde rediens peruasor domum, amisit spiritum, recepitque ecclesia res suas.

De Translatione S. Remigij.

SEPULTO siquidem, vt prædiximus, corpore beati Remigij in ecclesia sancti Christophori, cum multa & stupenda miracula in eadem Ecclesia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata est ipsa Ecclesia. Et facta crypta retro altare, in quam transferretur corpus sanctissimum, effossum est de loco, in quo erat, vt in fossam, factam in memorata crypta, deponeretur, sed nullo modo moueri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & canticis, multis accensis luminaribus, circa mediam noctem sopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum sanctissimo corpore sepulcrum inuētum est, angelicis manibus positum, in fossa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris suauitate repleti sunt omnes, qui adfuerunt, vt humana lingua hoc effari non valeat: & sic per totam diem & in crastinum ipse odor in eadem Ecclesia perseuerauit. Ipsaque die translationis eius, cum diuinis laudibus sumptæ sunt reliquiæ à corpore illius, de capillis videlicet eius, & casula ac tunica ipsius: & inuolutum est corpus illius integrum, sed exiccatum de brandeo rubeo.

Corpori moueri non potest.

Processu denique temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, volens Episcopij Laudunensis villam, quæ Anisiacus dicitur, accipere quasi sub censu, sicut & alias quasdam fecerat, venit in ea manere. Vbi cum dormiret, venit ad eum sanctus Remigius, dicens: Tu quid hic facis? Quare intrasti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit, quamque ego Ecclesiæ Domine meæ sanctæ Dei genitricis donauit? Et flagellauit eum satis duriter, ita vt liuores postea in corpore eius parerent. Et cum disparuit beatus Remigius, Pipinus surrexit, ac valida correptus febre, quantocyus ab ipsa villa recessit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Et deinceps princeps regni, vsque ad moderna tempora, ibi non mansit, sicut nec in Codiciaco vel Iuliaco, nisi Ludouicus rex Germaniæ, quando super fratrem suum Carolum regnum eius inuasit, in Iuliaco mansit, & in die crastina turpiter ante ipsum fratrem fugiens, vix euasit.

Pipinus rex flagellatur à S. Remigio.

Nostra ætate colonus quidam villæ Rhemensis Episcopij, quæ Plumbea Fontana dicitur, manebat iuxta fiscum regium, qui Rosetus vocatur, & nec peculium, nec messum, vel pratium propter fiscalinorum infestationem quietè habere valebat. Vnde sæpè iustitiam apud regios ministeriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandem inuenit sibi salubre consilium. Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruisiam in vasculis, protulit potuit. Quæ omnia in vase, quod vulgò benna dicitur, collocauit, & carro superposuit: sicque iunctis bubus, candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigij properauit. Quò perueniens, de pane & carne ac ceruisia matricularios paut, candelam ad sepulcrum sancti posuit, & eius auxilium contra opprimentes se fiscalinos expetijt. Pulverem quoque de pavimento Ecclesiæ, quantum valuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam misit, & desuper linteum, sicut supra corpus mortui affectari solet, composuit, & cum carro suo ad propria remeavit. Quicumque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, respondit se sanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum esse amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratium suum, in eo pasto-

Nota plam rusticum similitudinem.

Vide celestem auersionem.

res pascentes diuersi generis animalia de fisco Roseto inuenit: & inuocato sancto Remigio, vt eum contra oppressores suos adiuuaret, coeperunt boues & vacca cum maxime mugitibus inuicem se cornibus impetere, hirci hircos, capra capras cornibus impu-

impugnare, porci cum porcis configere, verueces cum veruecibus se collidere, pastores se fustibus & pugnis mutuò percutere. Et leuato maximo turbine, pastores ciulantes, animalia secundum genus suum cum maximo sonitu & strepitu ita cœperunt yersus Rosetum fugere, ac si maxima multitudo insequentium eos cum flagellis persequeretur. Quod videntes & audientes fiscalini, nimio terrore perculsi, non putauerunt se vel vna hora viuere posse. Vndè correcti à præsumptione sua, ab afflictione pauperis sancti Remigij adeò cessauerunt, vt postmodum idem pauper homo pacificè & sine inquietudine possideret sua. Et quoniam iuxta fluuium Saram in loco lutofo manebat, maximam molestiam in suis habitaculis à serpentibus sustinebat. Qui accipiens puluerem, quem de pavimento Ecclesiæ sancti Remigij colligens secum detulit, per sua habitacula sparsit, & postea serpens in eis locis, in quibus puluis sparsus fuerat, non apparuit. Quibus ostensis miraculis, certo indicio colligere possumus, quia si non hæsitantes in fide, in tribulationibus nostris auxilium sancti Remigij ex corde petierimus, & ab angelorum satanæ, qui in serpente matrem humani generis allocutus deceperat, infestationibus, & à prauorum hominum improbitatibus, eius meritis & intercessionibus liberabimur.

Nota lector
miraculum
ex puluere.

Gene. 3.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci forestarij eius, inuasertunt partem de sylua, quam in saltu Vosagi, vt supra ostendimus, sanctus Remigius in vita sua precio comparauerat, intra fines eius, dicentes quòd plus pertineret ipsa sylua ad fiscum Imperatoris, quàm ad partem sancti Remigij. Contradicientibus autem hominibus de potestate Rhemensis Ecclesiæ, vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eandem syluam ad pastionem miserat, inter quos lupum inuenit. Quem, ascendens equum, velociter est insecutus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum sustem de ipsa sylua, ita vt cerebrum illius in terram defluerit: & mortuus est. Frater verò eius concitè pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum sit, quia vsque ad hanc petram est ista sylua Imperatoris. Et cum percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exilièrunt ab illa particula in oculos eius, & exæcatus est. Sicq; ambo receperunt mercedem præsumptionis & mendacij sui.

Pœna vsur-
pantium
res eccle-
siasticas.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in proprietate sua ædificauit: vbi Dominus multas virtutes per merita ipsius sancti sui ostendit. Cum autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilitia mobilitate absque iugo principis, prout quisque poterat, se effere, & ad inimicem pugnare, ac per contiguos pagos debacchari cœperunt, pauperes homines substantias suas in Ecclesijs reponere studuerunt. Vndè consili opinionione virtutù, quæ ibi fiebant, ad saluandum sua in eodem oratorio quique poterant, certatim reposuerunt. Audientes autem prædones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggressi sunt eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt seram effringeret, & mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo ciulatu cœpit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quòd si Deus per merita sancti Remigij pedem illius ab ipso compede solueret, nunquam vlterius de ipsa vel de alia Ecclesia quicquam tolleret, vel tolli, quantum in ipso esset, vllomodo consentiret. Caballum quoque suum cum sella, & alia, quæ potuit, ad eandem Ecclesiam donauit: sicque post confessionem & lachrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio, cui inhæserat, est solutus. Veruntamen postea de ipso arido pede claudus remansit, vsquedum computelescente crure ac femore, post diutinum laborem mortuus fuit.

Nota vlti-
onem di-
uinam.

Quando tres fratres reges, Clotarius, Ludouicus, & Carolus, regnum post patris sui obitum inter se diuiserunt, episcopium Rhemense, quod tenebat Folco presbyter, Carolus inter homines suos diuisit, villam Iuliacum Richuino in beneficium dedit. Cum autem vxor illius, nomine Berta, in cubiculo villæ ipsius iaceret, venit ad eam sanctus Remigius, dicens: Non est iste locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet esse, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyus, & hinc abscede. Quod illa paruipendit, putans se visum inane videre. Altera vice venit ad eam sanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abcessisti, sicut tibi præcepi?

Vide nē ampliū te hīc inueniam. Quod illa, vt prius, pro nihilo duxit. Tertio vt venit ad eam sanctus Remigius, dixit: Nōne iam semel & secundo tibi praecepi, vt hinc abscederes? Sed quia contēpsisti hinc pergere, aliorum deportatione abscedes. Et percussit illam virga, quam tenebat in manu. Quae toto corpore in maximum tumorem conuerso, quod vidit, viro suo Richuino & alijs quā plurimis dixit, & per aliquantos dies seuerissimē cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Ecclesiam sancti Remigij deportari, eamque ibidem sepeliri fecit. Mirantur quidam, quod cum vindicta mortali illam de praedicta villa expulit, & corpus eius in Ecclesia sua sepeliendum recepit. Quod nemo mirabitur, si perpenderit, qua intentione sancti vindictas in delinquentes exerunt: Videlicet vt si se recognouerint, hīc recipiant quod merentur, nē post mortem aeternis supplicijs crucientur, sicut in libro Regum legimus de propheta illo, qui inobediens ori Domini extitit, & à leone percussus interiit: & post vltionem perceptam, à leone corpus illius intactum per mansit. Si autem hīc se non correxerint, in quos vindicta procedunt, vt alij de flagellis eorum emendentur, & metuentes corriganantur, sicut scriptum est: Mulctato pestilente, sapientior erit paruulus. Causantur etiam aliqui, quoniam sanctus Remigius nunc in rerum suarum inuasores, & familiae suae oppressores non vindicat, sicut praecedentibus temporibus egerat, vsurpantes Psalmi versum: Signa, inquiunt, non videmus, iam non est propheta, & nos non cognosceret ampliū. Sed non hinc causandum, verū dolendum atque timendum est, quia impletur nostris, quod praedictum est antiquis temporibus. Scriptum est enim in Apocalypsi: Factus est sol vt faccus cilicinus. In extremo quippe nostro tempore sol quasi cilicinus faccus ostenditur: quia fulgens vita praedicantium, ante reprobatorum oculos aspera & despecta probatur, & sanctorum miracula per contemptum peccantibus, iusto iudicio subtrahuntur, sicut scriptum est: Nē quando conuertantur, & sanem eos: quatenus plenius obruantur supplicijs, qui nunc gaudent etiam in delictis. Veruntamen hīc sanctus imitator Domini sui, qui non omnia vindicat, vt eius ostendatur patientia: nec omnia inulta dimittit, vt eius probetur prouidentia: licet non tam frequenter exerat in perniciosos vindictam, non vsquequaquē inulta nostris temporibus deserit praesumptorum piacula.

Nam Blithgarius quidam nup̄ mansum de thesauro Ecclesiae in villa Tenoilo precio apud Bernardum custodem obtinuit, vnde famulos sancti Remigij cum flagellis eiecit. Conclamantibus autem eis sanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blithgarius cum irrisione illis respondit: Modò parebit, qualiter vos sanctus Remigius adiuuabit. Videte, quomodo in adiutorium vestrum venit. Et inter haec verba cum maximo clamore ingemuit, & incredibiliter inflando intumuit, sicque medius crepuit & mortuus est. Quibus auditis, diuinam in nobis vindictam pertimescentes, blasphemiam in Deum & sanctos eius magnoperè caueamus, studentes nē ecclesiasticam familiam crudeliter tractemus, & nē contra mala proximi, pertrahamur ad retributionem mali, vel ad liuorem odij: nē per tentamenta diaboli, ad delectationem vel consensum peccandi: nē contra flagella summi opificis, prorruamus in excessum murmurationis. Licet enim non fiant nobis tam frequentia ac reuerenda per hunc seruum suum miracula, tamen certi esse debemus, quia non subtrahit ciuitati suae, ac nobis ciuibus suis continua intercessionis suae auxilia, sicut de Ieremia legimus: Hic est, inquit, fratrum amator, & populi Israēl: hic est, qui multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate Ierusalem.

De secunda S. Remigij Translatione.

ANNO incarnationis Dominice octingentesimo quinquagesimo secundo, nup̄ adhuc ampliata ipsa Ecclesia, cum de loco cryptae prioris, sepulcrum vna cum beati Remigij corpore translatum est in cryptam, maiori & pulchriori opere factam, ipsum corpus sanctissimum, sicut & in anteriori translatione, ab Episcopis Rhemorum dioeceseos integrum inuentum est, & brandeo rubeo inuolutum. Et cum de ipso sepulcro in locello argenteo est transpositum, pars de ipso brandeo cum sudario, quod fuerat super caput eius, assumpta in scriniolo eburneo, secus altare sanctae Mariae in ciuitate honore debito veneratur. Locellus autem argenteus, cum

Aliud hor-
redum sup-
plicium.

Cur sancti
sepe vlciscā-
tur.
3. Reg. 13.

Prouc. 21.

Psalm. 73.

Apoc. 6.

Esaï. 6.

Nota hor-
rendum ir-
risoris sup-
plicium.

2. Mach. 14.

Corpus S.
Remigij in
tegrum in-
uentum.

cum corpore ipsius sancti, sepulcro marmoreo, in quo antè iacuerat, superpositum fuit, & reliquæ, quæ ad caput illius extra sepulcrum repertæ fuerant, in sepulcro, in quo iacuerat, à præfatis Episcopis fuerunt positæ Calendis Octobris: Quo Calendarum die & altera eius translatio ante plures annos fuerat celebrata. Cùm autem sanctissimum corpus eius de sepulcro in prædictum locellum argenteum translatum fuit, Rado tunc subdiaconus Ecclesiæ Sueffonica, qui cum episcopo suo Rothado illuc conuenerat, iam per annum integrum dolore dentium adeò die noctuque vexabatur, vt sensum præ nimio dolore metueret perdere. Qui, dum Episcopi in compositione sancti corporis intenderet, maxillam in qua dolore vexabatur, loco in quo corpus sanctum iacue-

Miraculū.

Item aliud.

rat, apposuit: & mox ab ipso dolore liberatus, deinceps dentium dolorem nõ sensit, sicut post viginti quinque annos idem referre curauit. Et ipso die in quodam oratorio, vbi memoria beati Remigij colitur, in pago Ribuario, duo contracti sanati fuerunt. Ex tempore quidem primæ ac secundæ translationis, sicuti & antè, multæ & insignes virtutes in eodem loco per ipsius sancti merita ex diuersis infirmitatibus sunt operatæ. Quas quidem habemus descriptas, sed hic propter pluralitatem, & quia sæpius ibidem ostenduntur, omisimus ponere.

Quia ex digestis virtutibus abundantissime claret, quàm insigni illum Dominus gloria & honore dignatus sit coronare, & vt erat in cõspectu eius, mirabilem hominibus demonstrare: de quibus, fratres charissimi, breui epilogo quædam commemoramus, vt contemplerur, qualiter hic beatissimus patronus ac protector noster, sanctorum, tam veteris quàm noui Testamenti, patrum spiritu, scilicet diuersitate operationum, vnus eiusdemque spiritus à diuersis accepta, viuens in corpore plenus fuerit, & post obitum consors miraculis claruit. In eo nanque, quòd cælitus prænunciatus, & ex nomine designatus extitit, repræsentatos nobis Isaac patriarcham & Iohannem Baptistam videmus: In eo, quòd sanctificatus necdum natus, & ab adolescentia in reclusionem, populi deuotauit præsentiam, item Ieremiam & Iohannem Baptistam: In eo, quòd ab Episcopis prouinciæ Rhemensis & clero ac populo electus, & signis super eum diuinitus ostensis est ordinatus Episcopus, Matthiam, qui ab apostolis & cæteris fidelibus electus & oblatus Domino, diuina est sorte ordinatus Apostolus: In eo, quòd inter amarissimos huius seculi fluctus, meritorum atque virtutum, orationum ac prædicationum remigio sanctam Ecclesiam ad portum æternæ lucis gubernauit, Noe, qui arcam, præsignantem Ecclesiam, in diluuiò erexit. In eo, quòd splendida facta est eius facies de præsentia Christi, Moysen. In eo, quòd inter flammam & residua, quæ necdum ignis vorauerat, stetit, & incendium se transire prohibuit, Aaron. In eo, quòd rebus insensibilibus maledicens, cultores earum damnauit sterilitate, Dauid. In eo, quòd tria millia virorum, prædicatione sua conuersorum, vigilia sancti Paschæ baptizauit, & puellam à morte resuscitauit, beatum Petrum, qui in sancta Pentecoste totidem millia Iudeorum ad fidem conuertit, & baptizari fecit, & Dorcam à morte resuscitauit. In eo, quòd ferocissimos Barbaros à feritate sua mitigauit, & Rhemis ad baptizandum conclusit, quibus post sacrum baptisma panem cæli & spiritualem potum dedit, Eliseum, qui hostes venientes in Samaria conclusit, quibus cibum & potum dari præcepit. In eo, quòd paruissimos liquores superabundari fecit, Eliam & item Eliseum. In eo, quòd regi Ludouico prædixit prophetico spiritu, quæ sibi suisque posteris erant ventura, Esaiam, qui regi Ezechia, quæ illi suisque erant futura, prædixit. In eo, quòd longè positus corpore, præsens spiritu, obitum regis cognouit, itidem Eliseum, cuius cor præsens erat, quando Naaman in occursum Giezi de curru suo descendit. In eo, quòd reuelante sibi sancto spiritu famem futuram prænoscentem, prouidentiam, quomodo laboraturo fame populo subueniret, adhibuit, Ioseph. In eo, quòd vt iustus iustificaretur adhuc, corporalium lumen oculorum aliquandiu amisit, & postea visum recepit, Tobiam. Sed & quia vitis veræ palmes fructum ferens, purgatus est, quò fructum plus afferret, cùm oculorum mentis lumine, quod non amiserat, lumen corporalium oculorum, quod aliquandiu amiserat, in tentatione patiens & laudes referens, post tentationem autem probatus, lumine corporalium oculorum recepto, vt in amissione, Dominum benedixit, Iob consideramus: qui patiens in tentatione, nomen Domini benedixit, & post tentationem probatus, duplicia sua possedit. In eo, quòd die sui recessus cognito, per Missarum celebrationem suis valefecit

Gene. 17.

Luc. 1.

Jerem. 1.

Luc. 1.

Act. 1.

Genes. 7.

Exod. 34.

Num. 16.

2. Reg. 1.

Act. 2. & 9.

4. Reg. 6.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

4. Reg. 20.

4. Reg. 36.

Genes. 41.

Tob. 2. & 11.

Iob 1. & 42.

valefecit

valefecit ac obijt, beatum Iohannem Apostolum & Euangelistam. In eo, quòd palla sepulcri cladem inguinariam restrinxit ac repulit, eg regium Paulum, cuius sudario ac femicinctijs sanabantur ægroti. In eo, quòd zelo iustitiæ & viuens in corpore, & post obitum in delinquentes vindictas exercuit, item Moysen, Phineen, Iosue & Eliam, Petrum Simonis Magi, Anania & Sapphiræ percussorem, & Paulum Elymæ magi ex-cæcatorem. In eo, quòd sanctissimum corpus eius priùs in designata nutu diuino Ec-clesia sepultum, & postea angelico ministerio de loco ad locum est deportatum, Aba-cuc Prophetam, qui manu angeli de Iudæa super lacum Babylonis est deportatus, in-deque in Iudæam reuectus: & Moysen qui à Domino, angelico vtiquè ministerio, fuit sepultus: cuius sepulcrum sicut nemo vsque in præsens nouit, ita cuiusmodi ordine se-pulcrum istius sancti translatum fuerit, nemo cognoscit.

VERSUS INSCRIPTI SEPVLERO
S. REMIGII.

HIC famulus Hincmar Domini, sacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui priùs est sanctus, mundo quàm matre creatus,
Et magnus dictus cælitus ore Dei.
Bis denos bimosque gerens feliciter annos,
Sorte Dei sumpsit pontificale decus.
Sexaginta simul bis septem manserat annis
Istius vrbis honor, præsul, & orbis amor.
Vitam defunctis reddens, quoquè lumina cæcis.
Egerat & viuens plurima mira satis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profusus,
Sicambrae gentis regia sceptr a sacrans.
Nonaginta quidem sex cum compleuerat annos,
Splendida lux nostras deseruit tenebras.
Idus iam plenas cum Ianus mensis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Ipsam Hincmarus priùs hac in sede sacerdos,
Post triginta loco constitit & numero.
Cui sextusdecimus sub hac radiante lucerna.
Remigio, Rbemis munia chara dedit.
Annis septenis, quinis ac mensibus egit
Pastoris curam, hæc recolenda patrans.
OEttingenteno quinquagenoque secundo,
Quo Deus est anno virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret actus,
OEttober primam cum daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus,
Hic iustus Domini quo petit astra poli,
Ter centum fuerant tres & deni quatuor anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans.
Ipsius is precibus cælesti in sede locetur,
Quem terris coluit verus amator, Amen.

F. LAV-